

Kvaliteta i kvantiteta pročitane književnosti učenika u osnovnim školama

Vukšan, Antonia

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:560261>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet hrvatskih studija

Fakultet hrvatskih studija

Odjel za kroatologiju

KVALITETA I KVANTITETA PROČITANE KNJIŽEVNOSTI
UČENIKA U OSNOVNIM ŠKOLAMA

Diplomski rad

Kandidat: Antonia Vukšan Mentor:

prof. dr. sc. Davor Piskač

Sumentorica: Dunja Jurić Vukelić,

mag. psych.

Zagreb, 2020.

SADRŽAJ

1. SAŽETAK	3
2. UVOD	4
3. PROBLEMATIKA ČITANJA U ŠKOLI	6
4. PROBLEMATIKA ŠKOLSKIH LEKTIRA.....	12
5. LITERARNA BIBLIOTERAPIJA KAO SUVREMENA METODA POTICANJA ČITANJA	17
6. TIJEK PROVOĐENJA ISTRAŽIVANJA I METODE.....	18
7. ANKETNA PITANJA	19
8. RASPRAVA – ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA	38
9. ZAKLJUČAK	42
10. LITERATURA.....	43
11. KAZALO SLIKA.....	45

1. SAŽETAK

Ovaj diplomski rad, *Kvaliteta i kvantiteta pročitane književnosti u učenika osnovnih škola*, bavi se istraživanjem o količini čitanja i čitalačkih navika učenika viših razreda osnovne škole. U istraživanju je upotrebljena metoda ankete, a sudjelovali su učenici petih, šestih, sedmih i osmih razreda. Cilj istraživanja bio je potvrditi ili opovrgnuti neke od polazišnih pretpostavki i saznati više o načinu i količini čitanja učenika. Istraživanje je pokazalo da većina učenika voli čitati, ali se problem nalazi u tome što čitaju. Upravo zbog toga trebalo bi se više pažnje posvetiti ovom problemu, posebice u školskim ustanovama i trebalo bi se drugačije pristupiti školskim lektirama kako bi se rezultati istraživanja za nekoliko godina promijenili. Također, rezultati ovoga istraživanja vrlo su zanimljivi jer pokazuju koliko učenici čitaju, što čitaju i na koji način preferiraju čitati. Odgovori ispitanika ovoga istraživanja mogli bi biti od koristi nastavnicima i učiteljima koji bi željeli poboljšati situaciju sa "problemom" čitanja kod mladih i kako bi na kreativniji i zanimljiviji način pripremali buduće nastavne satove. KLJUČNE RIJEČI: čitanje, količina čitanja, način čitanja, čitalačke navike, osnovna škola, lektira, nova tehnologija (internet).

Summary

This graduate thesis, *Quality and quantity of literature read by elementary school students* deals with research about quantity of reading and reading habits of students in elementary schools that are in upper classes. A method that has been used during research is poll, students of the fifth, sixth, seventh and eighth grades have participated. The goal of the research was to confirm or deny some of the starting assumptions and find out more about a way and quantity of the student's reading. Research has shown that a high number of students likes to read but the problem is in that what they are reading. Because of that, there should be more attention paid to this problem, especially in educational institutions. There should also be a different approach to school book reports so that result of the research would change in a few years. Also, the results of this research are interesting because they show how much do students actually read, what they are reading and a way in which they prefer to read. The responses of the respondent of this research could be of great use to teachers and lecturers who would like to improve the situation with youth's „problem“ of reading and would also prepare more creative and more interesting future school classes.

KEY WORDS: reading, quantity of reading, way of reading, reading habits, elementary school, book report, new technology(internet).

2. UVOD

Tema ovog diplomskog rada je Kvaliteta i kvantiteta pročitane književnosti učenika u osnovnim školama. Učenici u današnje vrijeme imaju sve više mogućnosti pristupa elektroničkim uređajima i medijima koji podrazumijevaju i korištenje interneta. Naime, 20. i 21. stoljeće obilježeno je znatnim promjenama što se tiče komunikacije, stoga postoje novi izvori informacija koji se ne moraju tražiti isključivo u knjižnicama. Naravno, takav tehnološki napredak pomogao je razvijanju gospodarstva i ekonomije, a uz to i razvijanju školstva. Upravo zbog toga proveli smo kratko istraživanje o tome koliko učenici čitaju, koliko se koriste internetom, odnosno što preferiraju više otići u knjižnicu i posuditi knjigu ili se koristiti elektroničkim medijima.

Istraživanje se temelji na online anketi koja je formirana od nekoliko kratkih pitanja koja zahtijevaju kratak i jasan odgovor kako bismo dobili što preciznije rezultate. Također, istraživanje je provedeno među učenicima osnovnih škola, točnije među učenicima uzrasta od 11/12 godina do 14/15 godina. Anketa se sastoji od dvadesetak pitanja pomoću kojih ćemo analizirati koliko su djeca zainteresirana za čitanje, koliko ih emocije vode ka čitanju, koliko su školske lektire korisne i zamjenjuje li nova tehnologija knjižnice. Sve su to samo neka od pitanja koja se nalaze u ovom istraživanju. Dakle, učenici samostalno online rješavaju anketu te se njihovi rezultati automatski pribrajaju odgovorima pomoću kojih se rade proračunske tablice kako bi se dobili rezultati. Pretpostavka je da su učenici osnovnih škola vrlo malo zainteresirani za čitanje, kako školskih lektira, tako i štivo za vlastiti užitak. Međutim, istraživanje je pokazalo da pojedini učenici imaju volje i želje za čitanjem, ali da im školski sadržaj, odnosno program lektira ne odgovara i njihova zainteresiranost pada. Također, ispostavilo se da učenici više preferiraju posuditi knjigu nego ju čitati online. Dakako, ovo su samo kratki rezultati cijelog istraživanja koje ćemo detaljnije predstaviti u razradi. Dakle, u ovom diplomskom radu potvrdit će se ili odbacit odabrana hipoteza.

Nadalje, prilikom provođenja istraživanja koristili smo se metodom literarne biblioterapije čije ćemo najbitnije dijelove spomenuti na samom početku. Literarna biblioterapija je relativno nova metoda u književnosti, ali se u istraživanju motiviranosti za čitanje i istraživanju emocija u književnosti pokazala vrlo korisnom.

Cilj ovog diplomskog rada je procijeniti koliko učenici čitaju i koliko su zainteresirani (motivirani) za čitanje školskih lektira. Mnogi lektire čitaju isključivo kao jednu od školskih

obaveza kako bi zadovoljili postavljene kriterije nastavnika. S druge strane ima i dio učenika koji čitanje smatraju korisnim i interesantnim i time upotpunjuju svoje znanje i šire emocijski horizont. Sve navedeno analizirat ćemo kroz postavljena anketna pitanja i pokušati doći do nekog zaključka.

3. PROBLEMATIKA ČITANJA U ŠKOLI

S vremenom je čitanje postalo globalni civilizacijski problem kojem ne može pomoći sama znanost o književnosti. Prije svega, čitanje zahtijeva multidisciplinarni i interdisciplinarni pristup, ali i nužnu suradnju različitih disciplina u okviru humanističkih, društvenih i medicinskih znanosti. Godinama se proučavaju procesi čitanja, razne metode učenja i poučavanja čitanja, vještine i tehnike čitanja, navike i kulturni obrasci, poteškoće u čitanju i dr. Nužno je pokušati promijeniti rutinu škole koja, osim što tradicionalno prenosi znanje, ima i zadaću razviti i steći kompetencije učenika, odnosno osvijestiti važnost čitateljskih kompetencija i čitateljske pismenosti. Također, svrha čitanja određuje se dvostruko: čitanje radi učenja i čitanje radi zabave. Oba oblika potiču individualni razvoj, obrazovnu korisnost, užitak i bijeg od svakodnevnih briga. Dakle, čitanje je nužna "djelatnost" čovjeka koja potiče njegov razvoj, usavršava njegovo znanje, uči nas razmišljanju i pokreće maštu. Svaka od ovih komponenti nužna je za čovjekovo stvaranje i napredovanje stoga treba što više poticati mlade da se aktivno uključe u svijet knjige.¹

Svaka osoba je individua stoga možemo zaključiti da je svatko od nas poseban na drugačiji način. Naime, postoje ljudi koji vole matematiku, biologiju, kemiju, hrvatski jezik, ali i postoje oni koji nisu zainteresirani niti za jedno od tih područja već za nešto potpuno drugačije. Upravo zbog toga, kada bismo govorili striktno o hrvatskom jeziku i čitanju lektira, moramo biti svjesni da neće svako dijete dati sto posto od sebe. Ona djeca koja vole čitati i koja isto smatraju zanimljivim upustit će se u svijet mašte kojeg je autor osmislio upravo zbog nas. Biblioterapija se javlja upravo kako bi uputila na naše misli, osjećaje i slično. Dakle, biblioterapija se može definirati kao određeni proces dinamičke interakcije između osobitosti čitatelja i teksta pod vodstvom educiranog pomagača. Ona se kao takva prakticirala još od davnih dana, premda je tek par zadnjih desetljeća dobila i svoje teorijsko obrazloženje. Rabe je mnogi, od svećenika, nastavnika pa sve do liječnika i psihijatra koji su uz pomoć posebno kreiranih tekstova pomagali pacijentima. Iz svega toga proizašla su dva osnovna tipa biblioterapije: klinička biblioterapija i literarna. Literarna je biblioterapija posebice aktualna u ovo novije vrijeme, a rabe ju educirani nastavnici i drugi pripadnici sličnih profesija koji na

¹ Ružica Pšihistal. *O književnosti kroz dimenziju čitanja/hranjenja*. <https://www.azoo.hr/citanje/06.html> (Pristupljeno 27.8.2020.)

temelju znanja o interpretaciji teksta pomažu čitateljima da razumiju emocionalni život likova, ali i da kroz te iste likove razumiju i svoj emocionalni život (Bušljeta, Piskač 2018: 7 – 8).

Mnogi od nas nisu se "znali" posvetiti knjizi na pravi način stoga su nam neke knjige samo prošle kroz glavu: "samo da ju pročitam jer moram". Ta rečenica je vjerojatno svima barem jednom prošla kroz misli. Upravo zbog toga literarna biblioterapija nas uči razumjeti knjigu, a ujedno i razumjeti sebe. Naravno, djeca u osnovnim školama još nisu sasvim formirala svoje "glavice" kako bi se mogli "udubiti" u književno djelo, ali upravo zbog toga bi se još od tih prvih školskih dana trebalo učiti djecu kako i na koji način čitati (Bušljeta, Piskač 2018: 10).

Emocije su sastavni dio našega života, one nas formiraju kao osobu i njih trebamo naučiti i znati prepoznati. One se javljaju putem naših misli koje se formiraju u našim glavama i upravo zbog tih misli osjećamo se tužnima, sretnima, ljutima i slično. Kako prepoznati i razumjeti emocije? To je jedno od pitanja na koje nam literarna biblioterapija daje odgovor. Dakle, literarna biblioterapija se rabi kada se želi uputiti na određenu manifestaciju emocije unutar određenog književnog djela, a usredotočuje se na uočavanje, razumijevanje, ali i iskustveno doživljavanje emocija pomoću događaja u književnom djelu. Dakle, formira se komunikacija pomoću književnog djela, odnosno potiče se izmjena životnih iskustava, onih osobnih i onih neosobnih s ciljem da se književni tekst što više približi stvarnom životu (Bušljeta, Piskač 2018: 12 – 13).

Uočavanje i razumijevanje emocija je dosta zahtjevna stvar koja se uči iz dana u dan stoga bi se učenike već u osnovnim školama trebalo naučiti razumjeti tuđe, ali i vlastite osjećaje. Kroz književna djela upoznajemo razne likove različitih karaktera, stoga čitatelji trebaju biti sposobni razumjeti osjećanja istih likova kako bi mogli opravdati ili neopravdati njihove postupke. Komunikacija književnim djelom je komunikacija samim sobom. Razumijevanje svojih emocija je ujedno i razumijevanje tuđih emocija. Literarna biblioterapija navodi čitatelja na iskustveno učenje putem usvajanja podataka te doživljavanja emocija i upravo se zbog toga to stečeno znanje pamti na dvije razine, a to su kognitivna i afektivna. Ukoliko se literarnobiblioterapijska metoda koristi na pravilan način, sve naučeno bit će bolje i dugotrajnije zapamćeno (Piskač 2018: 21).

Literarnobiblioterapijskim pristupom književnim djelima učenici bi znatno više toga zapamtili i mogli primjenjivati u daljnjem školovanju. Naravno, ne može se očekivati da će učenici u osnovnim školama biti u potpunosti mentalno spremni za razmišljanje i za

razumijevanje emocija, ali se mogu polako pripremati za to što ih čeka u budućnosti. Ova metoda bi im dosta pomogla za razumijevanje lektire, za učenje o emocijama, za formiranje vlastitog "ja" kroz književno djelo (Piskač 2018: 21).

U literarnobiblioterapijskoj se metodi poseban naglasak stavlja na pažljivo čitanje. Naime, oduvijek nam govore kako se uči od kuće, odgoj većim dijelom dolazi od kuće i ukućana stoga su i naše navike većim dijelom "potekle" od kuće. Čitanje je jedna od vrlo dobrih navika jer pomoću knjiga obogaćujemo svoje znanje, svoj um, svoju maštu, ali se i formiramo psihički kao osobe. Naime, bit čitanja je da se "čita s razumijevanjem". "Čitajte s razumijevanjem" je rečenica koju učenici čuju mnogo puta prilikom školovanja, ali u mlađoj dobi mnogi misle kako je to potpuno besmisleno. Čitanje s razumijevanjem podrazumijeva ne samo čitanje lektirnih djela ili knjiga koje čitamo za vlastite potrebe već se to odnosi i na školsku obaveznu literaturu pomoću koje polažemo određene predmete. Dakle, ukoliko naučimo kako se "čita s razumijevanjem" olakšat ćemo si većinu svojih školskih obaveza.

Požljivo čitanje je osnovni alat literarnobiblioterapijske interpretacije teksta, a usredotočuje se na važne detalje i obrasce kako bi se razvilo duboko i precizno razumijevanje odnosa misli, emocija i događanja. Dakle, u mozgu se događa milijun "operacija" koje se na kraju svode na jednu smislenu cjelinu i svaka od tih operacija veže se jedna za drugu. Točnije, misli bude određene emocije u nama bile one dobre ili loše i te iste emocije za sobom nose određeni događaj odnosno fizičku reakciju koju svatko može primijetiti. Također, mnogo puta se tijekom školovanja znala čuti rečenica koja zapravo nema smisla: "Što je pisac htio reći?" Nitko ne može znati što je pisac htio reći, no tu rečenicu zapravo treba shvatiti kao rečenicu: "Kako dobro razumjeti ono što je napisano?". Potrebno je čitati tako da se razumiju naše misli, emocije i reakcije koje slijede, odnosno, kako bi čitatelj mogao osjetiti i razumjeti misli pojedinih likova u djelu, ali i samoga sebe. Dakle, potrebno je pažnju usmjeriti na ono bitno u tekstu, na ono što komunicira s čitateljem, a ne kako bi se "odgonetnula" piščeva namjera (Bušljeta, Piskač 2018: 73).

I na kraju ovoga poduzetog uvoda postavlja se pitanje: "Čemu služi čitanje?" To je jedno od vrlo učestalih pitanja posebice u osnovnim školama. Učenici su tada okupirani mnogim novim stvarima koje su ih dočekale početkom petog razreda. Neke od tih stvari su više školskih predmeta, novih predmeta sa kojima se u razrednoj nastavi nisu susreli. Uz to što su dobili nove predmete, moraju i više toga učiti i svaki nastavnik ima vlastite uvjete za njihov predmet. Kako se učenici susreću s mnogim promjenama u školskom sustavu, tako ulaze u svijet odraslih stoga

im je većina toga vezana za školu manje bitna. Sve to za sobom vuče i nezainteresiranost za čitanje. Naravno, to se ne može i ne odnosi na sve učenike jer, kao što smo već spomenuli, nisu svi učenici isti. Upravo zbog toga potrebno je motivirati učenike na čitanje.

Čitanje je "majka znanja", to je jedna od rečenica sa kojima se svakodnevno susrećemo. Naime, moderno doba i tehnologija "ne žele" prihvatiti činjenicu da i tradicija ima svoju vrijednost. Digitalni formati svakim danom napreduju sve više, većina knjiga pretvara se u videozapise, ali i dalje svaki novi napredak u digitalnom svijetu ne može zamijeniti onaj osjećaj knjige u ruci. Ono što je zanimljivo je to da je danas u knjižnicama veći red za internet nego za posudbu knjiga. Kako vrijeme prolazi i kako tehnologija napreduje sve je teže pronaći pravog ljubitelja knjiga. Svako dijete je u svojim najmlađim danima slušalo usmene priče i bajke koje su im pričali roditelji, ali danas je to zamijenjeno audiozapisima. Kako vrijeme prolazi, tako ljudi postaju sve pasivniji i prije će udovoljiti svijetu i društvu (društvenim normama) nego samome sebi. U današnje vrijeme knjiga predstavlja samo nešto što je potrebno kako bismo zadovoljili školske norme. Sve više mladih smatra kako je knjiga "izašla iz mode" i upravo zbog toga djecu treba pripremiti i motivirati za čitanje još u osnovnoškolskom obrazovanju.² „*Za ljubav prema knjizi potrebno je njegovati naviku čitanja. Potrebno je shvatiti pisca, djelo, likove i događaje. Svaka riječ u knjizi treba pronaći svoje mjesto u čitatelju. Jer nije dovoljno pročitati stranice – treba ih i osjetiti. Gledati ih kao da ih možemo opipati. I proživjeti ih.*“³

Smatra se kako dobra knjiga bolje djeluje na čovjeka pod stresom nego glazba ili šetnja jer je knjiga samo naš svijet, samo naš zatvoreni krug. Upravo zbog toga se pojavljuje i literarna biblioterapija jer je čovjek shvatio kako i zašto knjiga utječe na um, misli i ponašanje. Čitanje nas "usavršava" kao osobe, obogaćuje naše znanje, obogaćuje naš um i maštu i stvara tako veliki svijet mogućnosti koji je beskonačan. Onoga trena kada se čovjek prepusti dobroj knjizi, odnosno čitanju, tada se rađa potpuno novi svijet.⁴ Današnja se djeca već od najranije dobi susreću sa svim vrstama medija i upravo taj razvoj tehnologije omogućio je mlađim generacijama da neprestano koriste internet. Internet ima svoje prednosti, ali i svoje mane. Jedna od prednosti je dostupnost informacijama dok se s druge strane sve više pojavljuje i

² Kristina Šerić *Mladi sve manje čitaju* <http://pressedan.unin.hr/mladi-sve-manje-citaju.html> (Pristupljeno 7.8.2020.)

³ Kristina Šerić *Mladi sve manje čitaju* <http://pressedan.unin.hr/mladi-sve-manje-citaju.html> (Pristupljeno 7.8.2020.)

⁴ Kristina Šerić *Mladi sve manje čitaju* <http://pressedan.unin.hr/mladi-sve-manje-citaju.html> (Pristupljeno 7.8.2020.)

nasilje putem interneta, a posebice putem društvenih mreža. Upravo zbog toga je i sigurnija i pouzdanija knjiga, posebice za djecu u osnovnim školama koja su u razvoju.⁵

Može se zaključiti kako je knjižnična pismenost preteča informacijskoj pismenosti. Ono što je ključno za knjižničnu pismenost je to što se ona ostvaruje upućivanjem i poučavanjem korištenja određene knjižnice, njihovih usluga i izvora. Dakle, mlade je potrebno naučiti kako prikupiti informacije, kako ih koristiti i kako ih transformirati u znanje. U književnosti je najvažnije znanje o sebi samome jer nas to čini zdravim i uspješnim ljudima, a s time u vezi znanje o emocijama: pojedinac koji razumije svoje emocije, vlada sobom i postaje zadovoljan i uspješan. Oni koji ne razumiju svoje emocije isto tako mogu polučiti uspjeh, no izostaje zadovoljstvo, a zadovoljan čovjek je temelj zadovoljnog društva.

Čitanje je vrlo usko povezano sa pisanjem jer ukoliko znaš pisati, znaš i čitati i obrnuto. Obje od ovih jezičnih djelatnosti su vrlo složene i spadaju pod temeljne generičke intelektualne sposobnosti o kojima ovisi akademska uspješnost studenta ili učenika. Čitanje je zapravo spona između napisanoga i usmenoga govora. U prošlosti su rijetki ljudi znali čitati i pisati jer je većina stanovništva bila nepismena i škola je tada bila na posljednjem mjestu. S vremenom, čovječanstvo je shvatilo kako je obrazovan čovjek nužan za formiranje društva jer onaj tko zna čitati, zna i učiti, zna napredovati i stvarati. Temelj procesa čitanja, odnosno funkcija pismenosti je razumijevanje značenja napisanih riječi. Upravo bi se zbog toga djeci trebala približiti ta navika čitanja, odnosno trebalo bi ih uvesti u "svijet knjige". Pojedina istraživanja s područja psihologije čitanja pokazala su kako kvaliteta čitanja ovisi o uporabi strategija istog. Psiholozi koji su se bavili pitanjem čitanja mladih, odnosno čitanja uopće, naveli su najvažnije strategije čitanja, a to su pregledavanje teksta, identificiranje glavne ideje teksta, stvaranje zaključaka i sažimanje teksta. Kada bismo te iste strategije promatrali sa stajališta književnosti, one bi predstavljale sposobnost interpretacije teksta. Vješto čitateljstvo vrlo će lako pronaći onu glavnu bit teksta te će moći donositi zaključke na temelju istoga. S druge strane dat ćemo primjer učenika koji često ne znaju objasniti o čemu se radi u tekstu. Dakako, za to je krivo samo čitateljsko neiskustvo. Potrebno je pročitati mnogo knjiga kako bismo u potpunosti bili spremni tumačiti tekst, razumjeti tekst. Učenici osnovnih škola nisu spremni na tako velike "pothvate". Upravo zbog toga što mnogi ne razumiju tekstove i što ih ne mogu pravilno tumačiti, potreban je "čitateljski odgoj". Dakle, prije svega najviše je

⁵ L. Ciboci, I. Kanižaj, D. Labaš, L. Osmančević *Obitelj i izazovi novih medija*, str. 86.
<http://www.djecamedija.org/wp-content/uploads/2018/04/prirucnik-obilj-i-izazovi165x240mm-v3-web.pdf>
(Pristupljeno 7.8.2020.)

potrebna motivacija, ona je ključ svega. Kako bi se stvorila dobra motivacija, potrebno je upravo to čitateljsko iskustvo koje će moći i znati drugima predstaviti tekst (Nikčević-Milković i dr. 2016: 74 – 75).

S druge strane čitanja je pisanje, koje predstavlja produktivnu jezičnu djelatnost koja se sastoji od dviju sastavnica, a to su grafomotoričke i stvaralačke. Stvaralačko pisanje je najkompleksnije od svega ostaloga, stoga ono započinje tijekom razredne nastave i to stvaranjem logičkog mišljenja dok svoj vrhunac razvoja doseže stvaranjem apstraktnog mišljenja. Naime, kada autor započinje sa pisanjem u njegovoj radnoj memoriji teksta odvijaju se ključne strategije, a to su planiranje, prevođenje i ispravljanje teksta. Ono što je vrlo bitno je da čitatelj tijekom čitanja teksta pokuša zadržati pročitane informacije u svojoj glavi, a u isto vrijeme mora biti spreman na dolazak novih informacija koje se također trebaju procesuirati. Kada se to dogodi čitatelj se polako gubi i pojavljuje se "vješti čitatelj" koji je sposoban razumjeti pročitani tekst. Kod učenika je to malo drugačije, većina njihovih postupaka ovisi o njihovim stavovima. Primjerice, ukoliko učenici imaju pozitivnije stavove prema čitanju, više su motivirani za čitanje kako u školi, na nastavi, tako i u slobodno vrijeme. Ono sa čime su stavovi povezani to su postignuća. Ukoliko učenici imaju pozitivnije stavove prema pisanju i čitanju, njihovi uspjesi biti će bolji (Nikčević-Milković i dr. 2016: 75 – 77).

Tema koja je povezana sa spomenutim čitanjem i pisanjem je ona koja pokazuje prednosti i nedostatke klasičnog čitanja i pisanja u odnosu na čitanje i pisanje putem suvremenih medija. Iz mnogih istraživanja koja su provedena na tu temu, može se zaključiti kako čitanje i pisanje putem suvremenih medija dovodi do poteškoća u pamćenju, koncentraciji i učenju kod djece. Tehnologija napreduje i sve više djece većinu svoga vremena provode zabavljajući se istom. U tome nastaje problematika, sve više mladih vrijeme provodi kod kuće uz "male ekrane", sve informacije pokušavaju pronaći na internetu, sve se manje koriste "zastarjele metode" poput knjižnica i čitanja knjiga. Novije generacije učenika ne mogu razumjeti i ne shvaćaju koliko je knjiga bitna, koliko je tekst bitan i koliko je bitno razumijevanje istoga (Nikčević-Milković i dr. 2016: 77).

4. PROBLEMATIKA ŠKOLSKIH LEKTIRA

Kada se učenici pojave u školskim klupama njihova je zadaća samo učiti, a učenje mora biti organizirano i disciplinirano. Onoga dana kada dijete započne svoju školsku avanturu, tada ono mora biti svjesno i spremno na stjecanje novih navika i obaveza i kako sve više odrastaju, tako ih treba poticati da te navike i obaveze nastave slijediti. Što se tiče hrvatskoga jezika, ono što je nužno to je poticati učenike na čitanje. Naravno, za to treba biti vrlo sposoban i domišljat. Naime, sat hrvatskog jezika treba podrazumijevati motivaciju i to doživljajno-spoznajnu. Zadaća književnosti je probuditi želju za čitanjem, osloboditi maštu i misli za ulazak u svoj "svijet znanja". Motivacija je ključna za svaki nastavni proces i ima funkciju poticanja i razvijanja učenikova interesa za određenu temu. Cjelokupna nastava književnosti temelji se na čitanju i razumijevanju i prema tome se može pretpostaviti da su učenik, nastavnik i djelo najveći motivacijski izvori u literarnoj komunikaciji. Nužno je učenicima mnogo pričati, objašnjavati, čitati i tumačiti jer djeca su kao spužve, sve upijaju. Sve što ona zapamte, sve što pročitaju ostavlja određeni trag na njihovom jezičnom izražavanju. Izražavanje je bitno za njihovo daljnje napredovanje u životu i sve čemu ih se uči bit će im potrebno. Naravno, učenici u osnovnim školama ne dijele isto mišljenje. Njima knjiga predstavlja teret, zamor i upravo zbog toga im knjigu treba predstaviti i "dočarati". Knjiga je posebna samo je treba znati razumjeti, a kako bismo ju razumjeli prvo ju trebamo pročitati. Nastavnikova zadaća je pomoću čitateljskog iskustva i znanja formirati posebnu motivaciju sa nastavni sat koji se svodi na čitanje i razgovor o djelu. Kada se učenicima pokaže da je čitanje dar i moć znanja, bit će spremni za daljnje napredovanje. Od svega je najnužnije da djeca budu okružena čitalačkim materijalom koji je primjeren za njihovu dob. Knjiga treba biti zabavna, ali i poučna kako bi ju mogli shvatiti posebice u početku dok tek počinju razvijati svoje čitateljsko iskustvo (Kružić 2016: 9 – 11).

Razvoj čitateljske kulture dugotrajan je i složen proces koji započinje u učenikovu domu. Navike roditelja poprime i djeca stoga se u ovaj proces treba uključiti cjelokupno društvo, a zatim i odgojno-obrazovne institucije. Uloga odgoja i obrazovanja nije nešto čime se bavi isključivo škola jer većinu svoga vremena učenici provode sa svojim najbližima, sa društvom i sve to utječe na njihove navike. Važno je ono što nam stariji govore, ali isto tako važna su i djela. Primjerice ukoliko roditelji djeci govore kako je čitanje važno, kako treba mnogo čitati, a ti isti roditelji nikada nisu radili isto, djeca ih nikada nisu vidjela s knjigom u

ruci, tada to ni djeca neće shvatiti ozbiljno i neće imati naviku čitanja. Naime, djeca su u današnje vrijeme okružena raznim sadržajima koje prihvaćaju bez kritičkog mišljenja i vremena su se promijenila jer su kiosci zamijenili knjižnice. Upravo zbog toga obrazovanje je nužno kako bi zadržalo tu "tradiciju" čitanja. Škola i dalje djecu izlaže raznovrsnim kvalitetnim sadržajima, znanjima i umjetnostima sa kojima se ne susreću svakodnevno. Takvi sadržaji imaju mogućnost stvaranja zdravijeg kritičkog stava kod djece prema svim sadržajima, bilo onima u medijima ili onima u knjizi. Zanimljivo je to što čitanje potiče dobra priča, odnosno sva djeca, mladi i odrasli vole čuti dobru priču. To je jedan od razloga zašto ljudi vole slušati i pripovijedati. Jedino pitanje koje se postavlja je to kada se to pripovijedanje, odnosno priča, odvojila od knjige? Budući da su se vremena promijenila, škola bi trebala biti jedna od institucija kojoj je u interesu stvoriti naviku čitanja kod učenika, a da se to isto čitanje ne poistovjećuje sa školskom obavezom i ocjenama već i sa znanjem, zadovoljstvom i užitkom. Onoga trena kada se postigne takav odnos prema knjizi, tada će se formirati učenici visoko razvijenih književnih ukusa i čitateljske kulture. Društvo se mijenja, povijest uvijek ostaje povijest, ali neke se navike kao čitanje trebaju vraćati iz prošlih dana i trebaju postati navika svim ljudima kao što je većini postala navika popiti jutarnju kavu (Gabelica, Težak 2019: 60 – 61).

Mnoge se zemlje zalažu za razvijanje čitateljske kulture, a među njima je i Hrvatska. Hrvatski sustav obrazovanja nastoji potaknuti učenike na što veće zanimanje za knjige. Također, 2017. godine Hrvatska je dobila i Nacionalnu strategiju poticanja čitanja. Taj službeni dokument regulira provođenje programa čiji je cilj razvoj čitalačke pismenosti. Krilatica osnivača tog programa glasila je "čitajmo da ne ostanemo bez riječi". Ova rečenica predstavlja jednu veliku motivaciju za formiranje velikog "čitateljskog društva". Zanimljivo je da radna skupina koja je osnovala ovaj program, smatra kako postojeći nastavni programi i popisi lektira nisu pogodni za razvoj sklonosti čitanju, ali i ne razvijaju sklonost čitanju u obaveznom školskom obrazovanju. Također, problematiku su uvidjeli i u tome da se u nastavi ne primjenjuju ili se samo donekle primjenjuju metode čiji je cilj poticanje čitanja. Čitanje nema samo ulogu onoga "odrađenoga" u nastavi književnosti već bi ono trebalo stvoriti naviku i zanimanje mladih, ali i dodatno poučavanje za njihovu budućnost (Gabelica, Težak 2019: 61 – 63).

Ono što je nužno kako bi se učenici mogli koncentrirati na čitanje je ugodna atmosfera. Čitatelj treba biti opušten, u ugodnom položaju. Učenicima u školama potrebno je stvoriti posebno ozračje i nastavnici u tome imaju pravo na potpunu slobodu kako bi što bolje

motivirali učenike. Čitanje je, dakle, čin u kojem nema gesti i pokreta i ono nam omogućuje da riječi budu prenositelji misli i emocija. Ono što se pročita treba se sačuvati u mislima i tako se dobiva određeno značenje i određeni smisao za čitatelja. Postoje razne tehnike koje se koriste kako bi se učenike što više potaknulo na razmišljanje i sudjelovanje u nastavi. Primjerice, tehnika interpretativnog čitanja gdje učitelj djelo čita iz pozicije uživljenog čitatelja, pomoću toga će učitelj tu istu priču oživjeti, a učenici neće samo pamtiti i slijediti događaje u priči i slično već će svoju pažnju posvetiti načinu na koji je nešto prikazano i interpretirano. Samim time učenici će osjetiti ideju djela i način na koji je u djelu ta ideja realizirana. Također, zanimljiv način motivacije učenika je i pripovijedanje u gestama. Geste su radnje, pokreti i one izazivaju predodžbe, a te predodžbe izazivaju te iste geste. Kako bi se moglo kvalitetno pripovijedati gestama, vrlo je važno unaprijed pripremiti odabrane geste kako bi se prilikom pripovijedanja one mogle dobro prikazati. Nužno je da geste odgovaraju priči kako bi se učenici što bolje uživjeli u radnju djela. Postoje još razne druge tehnike kojima se učenicima čitanje može još više dopasti, ali ih je potrebno primjenjivati. Školske ustanove trebale bi se još više zalagati za poticaje čitanja u učenika posebice dok su u mladoj dobi kako bi bolje poprimili "radne navike" (Gabelica, Težak 2019: 243 – 249).

Što se tiče školske lektire, definicija iste bi bila ono što se čita, čitano gradivo, odnosno štivo. Školska lektira su zapravo tekstovi koje učenici čitaju po nastavnom planu i programu. Ona je sastavni dio predmeta Hrvatski jezik. Temeljna djelatnost koja je u uskoj svezi s književnošću i lektinom je čitanje, stoga se sve zadaće trebaju podudarati sa zadaćama čitateljskog odgoja. Neke od tih zadaća su određena razina knjiženog obrazovanja koja se tijekom školovanja treba postići, razvijanje kulture čitanja, razvijanje stvaralačkih sposobnosti, književni ukus i pomoću toga svega treba se pokušati stvoriti jedan "cjeloviti pogled na svijet". Problematika lektire je u tome što je ona učenicima vrlo često naporna i dosadna i vrlo često se tematika lektire ne poklapa sa tematikom koju učenici žele čitati. Osim toga što učenici ponekad imaju problema sa čitanjem lektira, ni nastavnicima nije mnogo lakše. Oni imaju zadatak osmisliti i primijeniti različite motivacije kako bi učenicima približili knjigu i potakli ih na čitanje. Velika pogreška učitelja je u tome što ne oslušuju interese učenika ili se "oglušuju" na njih jer društvo je postavilo određeni "prag" književnih djela koja bi se trebala čitati, dok su ona djela koja bi učenicima bila zanimljivija, ali i puno korisnija zanemaruju. Upravo zbog toga se navika čitanja kod učenika s vremenom gubi. Dakle, pročitat će ono što im je određeno, ali im to neće postati neka ustaljena navika koju će primjenjivati svaki dan (Jerkin 2012: 114 – 115).

Znanstvenici kažu kako je prvi razlog nečitavanja lektire nedovoljno savladana tehnika čitanja i čitanja s razumijevanjem. Ono što učenici prvo primijete kod lektira je broj stranica te se unaprijed pojavljuje pad motivacije. Naravno, ovo se ne odnosi na svakog učenika, ali prema prijašnjim istraživanjima pokazalo se da se ovo ipak odnosi na nekolicinu učenika. Također, mnogo učenika ne želi čitati lektire jer im je to nužna školska obaveza i jer se to "mora". Djeca kada čuju da nešto "moraju" napraviti, njima se baš tada ne da, pomalo smiješno, ali istinito. Ukoliko bi se riječ "moraš" pretvorila u dobru motivaciju za čitanje, učenici bi se mnogo više uključili u svijet knjiga.⁶

Učenici su u većini slučajeva preopterećeni ocjenama stoga će sve napraviti samo kako bi im prosjek ocjena bio odličan, ako se mora čitati, čitat će se. Također, jedan od velikih problema nečitavanja lektira je taj što se učenici više oslanjaju na internet i kratki sadržaj ili na vodiče kroz lektiru i slično. Samim time pročitaju onu glavnu radnju djela, ali srž i bit ne mogu dotaknuti samo pročitanim kratkim sadržajem. Popis lektirnih djela ostajao je isti godinama, u narednih godinu dana do dvije popis se malo promijenio i na njemu se sad nalaze djela koja bi možda malo više potaknula učenike na zanimanje, ali i na želju za čitanjem. U drugim zemljama, primjerice u SAD-u, svaka škola ima slobodan odabir pri odabiru naslova i sastavljanju popisa lektira. Također, nastavnici imaju potpunu slobodnu načina održavanja sata lektire. Primjerice, druženje u knjižnicama, druženje na osmišljenim susretima s književnim djelom, na nastavi književnosti uz kvizove, upitnike, igre i slično. To su samo neki od načina kako djeci približiti i kako ih zainteresirati za čitanje. Za motivaciju učenika potrebno je uložiti mnogo truda i vremena koje nastavnici u današnje vrijeme sve manje imaju stoga to odrađuju samo "reda radi". Zna se kako je knjiga "učiteljica života", prenosi nam mudrosti i znanja koja nas uče kako se snalaziti u životu. Bez obzira što su možda neka djela s popisa školskih lektira staromodna i djeci nezanimljiva, ona se i dalje mogu prikazati na zanimljiv i zabavan način. Žalosno je što se mladi u zadnjih nekoliko godina više oslanjaju na internet i nove medije. Dakako, postoje i nastavnici koji će se potruditi oko izvođenja svakog nastavnog sata i ti učenici će imati znanja za buduće školovanje, ali to je samo jedan dio učenika koji će biti u potpunosti spremni i ispunjeni znanjem (Kružić 2016: 12 – 15).

Cilj književnog odgoja i obrazovanja je razviti stvaralačkog i kritičkog čitatelja koji će moći i znati razlikovati estetsko od neestetskog. Učenici većinom čitanje povezuju isključivo sa Hrvatskim jezikom, ali odgoj o čitanju ovisi i o drugim nastavnicima i o drugim predmetima.

⁶ Školski portal <https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/skolstvo-u-medijima/mrzim-citati-lektiru-pogotovo/> (Pristupljeno 13.8.2020.)

Mnogi to ne znaju, ali i čitanje obavezne školske literature nas uči mnogočemu. Lektira se upravo zbog toga ne bi trebala izvoditi samostalno već u sklopu predmeta, ne kao odvojena sastavnica. Primjerice, tako se u nastavi Engleskoga jezika uključuje samostalno čitanje književnih djela bez obzira odnosi li se to čitanje na književna djela ili ne. Upravo na ovaj način trebao bi svaki predmet doprinijeti i pomoći učenicima da izgrade svoje navike čitanja i da knjige s vremenom ne padnu u zaborav (Jerkin 2012: 119 – 120).

Bit nastave književnosti u osnovnim školama je doživljaj književnoumjetničke riječi kojom se obogaćuje učenikov život, odnosno ta ista lektira nudi umjetnost i umjetnički doživljaj. Upravo zbog toga jedna od glavnih zadaća metodike književnoga odgoja je istraživanje i pronalaženje tog istog književnog odgoja učenika radi obogaćivanja njihovih doživljajno-spoznajnih mogućnosti u susretu sa književnim djelima. Dakle, nastava književnosti trebala bi se temeljiti na učenikovim doživljajima koji su u skladu sa estetskom komunikacijom, Učenicima su prije svega najzanimljivija ona pitanja koja sami sebi postavljaju prilikom čitanja teksta, stoga nastavnici u interpretaciji teksta trebaju početi od učenikovih doživljaja. Dječja djela u kojima se nalaze "junaci" trebala bi probuditi razmišljanje i poistovjećivanje sa likovima. Čitatelji bi tijekom čitanja djela trebali pokušati shvatiti i razumjeti postupke likova, čak ih i kritizirati. Dakle, potrebno je ostvariti potrebe djece, potrebe učenika. Oni će čitati ako im se čitanje prikaže kao nešto korisno, ali u isto vrijeme i zanimljivo (Jerkin 2012: 120 – 122).

5. LITERARNA BIBLIOTERAPIJA KAO SUVREMENA METODA POTICANJA ČITANJA

Postoje tri najvažnije biblioterapijske funkcije, a to su kulturni, psihološki i estetski dojam teksta. Te tri funkcije imaju "moć" stjecanja uvida i eventualnoga zadovoljavanja određenih ljudskih potreba putem uporabe teksta, odnosno putem interpretacije teksta. Čovjek ima kulturalne i psihološke potrebe koje se mogu obuhvatiti biblioterapijom, a to su primjerice potrebe za sigurnošću, psihološke potrebe, potrebe za samoostvarenjem, potrebe za znanjem i razumijevanjem i dr. Među ovdje navedenim potrebama, najvažnije su one psihološke jer ako ih ne zadovoljimo, ne možemo pronaći zadovoljstvo i motivaciju u životu za bilo što drugo. Također, čovjek ima potrebu za pripadnošću i voljenjem, kao i za potrebu za estetskim doživljavanjem. Čovjek prihvaća svijet onakvim kakvim jest i mi se osjećamo dobro i loše ovisno o situaciji u kojoj se nalazimo. Sve se ove osnovne potrebe združuju u biblioterapijskom procesu i pomažu da se književno djelo kao estetizirani odraz života razumije na točno određen način, odnosno da se uz pomoć katarze i identifikacije stekne uvid o životu i o svim našim potrebama koje nas čine zadovoljnim i sretnim. Dakle, sve ove biblioterapijske funkcije imaju u cilju potaknuti čitatelja da oslobodi svoje duhovne i psihičke potrebe i da ih nahrani jednim dobrim književnim djelom. U središtu knjige nalazi se glavni lik kojeg trebamo pokušati razumjeti i shvatiti njegove misli, potrebe i osjećaje, a samim time i njegove reakcije. Kako bismo to mogli, potrebno je poznavati MED ciklus koji je bitan za razumijevanje literarne biblioterapije. On nalaže da se prate misli, osjećaji i reakcije, odnosno događanja lika. Samim time uspjet ćemo ga shvatiti i razumjeti njegove postupke, bili oni loši ili dobri. Također, jedna od bitnih stavki je da čitatelj shvati ono metaforično u djelo jer nema sve doslovno značenje i upravo zbog toga treba znati razlučiti "stvarno od nestvarnoga". Metafore su ogledala koja u našoj svijesti formiraju naše unutrašnje slike, život u svoj svojoj punini. Dakle, literarna biblioterapija jedna je od najvažnijih metoda koja potiče čitanje, potiče formiranje naših misli, osjećaja i naših reakcija. Ona nas uči kako čitati i kako razumjeti prije svega sebe i svoje unutrašnje misli, a zatim druge. Literarna biblioterapija je jedna od metoda koja čitanje može učiniti zabavnim, a u isto vrijeme i korisnim samo ju treba znati primijeniti. Kada se nauči pravilno čitati, čitanju neće biti kraja (Piskač 2018: 120 – 130).

6. TIJEK PROVOĐENJA ISTRAŽIVANJA I METODE

Pri izradi diplomskog rada korišteni su primarni i sekundarni izvori podataka kako bi se dokazala ili odbacila postavljena hipoteza. Primarni izvor čini istraživanje provedeno na temelju osmišljene ankete koju su rješavali učenici viših razreda osnovne škole. Sekundarni izvori proučavani su iz relevantne stručne literature te znanstvenih i stručnih članaka. Metodom deskripcije opisani su osnovni pojmovi i činjenice vezane uz važnost čitanja, literarne biblioterapije i školskih lektira. Korištena je metoda analize, sinteze i metoda klasifikacije kako bi se bolje shvatili pojedini dijelovi rada. Također, induktivno-deduktivnom metodom došlo se do korisnih zaključaka i spoznaja vezanih uz važnost čitanja. Kvantitativni podaci o svrsi, korisnosti čitanja prikupljeni su iz provedene online ankete.

7. ANKETNA PITANJA

Sva dolje navedena anketna pitanja odabrana su kako bi se provelo istraživanje na temu *Kvaliteta i kvantiteta pročitane književnosti učenika u osnovnim školama*. Svako od postavljenih pitanja ima svoju zadaću, a to je da se na kvantitativan način prikažu brojke odgovora učenika. Dakle, postavljena pitanja pomoći će nam odgovoriti na postavljenu hipotezu te će nam pomoći pri donošenju zaključka.

- Na početku ankete nalazi se kratak uvod koji će učenicima objasniti što, kako i zašto rješavaju istu. Ono što je najbitnije je naglasiti kako je upitnik anonimn i kako su svi odgovori u svrsi istraživanja stoga bi bilo poželjno da su odgovori istiniti.

Upitnik: kvaliteta i kvantiteta učenja

Dragi učeniče, draga učenice!

Moje ime je Antonia Vukšan, studentica sam diplomskog studija kroatologije na Fakultetu hrvatskih studija i provodim istraživanje o kvaliteti i kvantiteti čitanja. Molim te da ispuniš upitnik u nastavku.

Upitnik je anonimn. Molim te da na pitanja odgovoriš iskreno i otvoreno, jer o tome ovisi vrijednost ovoga istraživanja. Procijenjeno vrijeme ispunjavanja upitnika je deset minuta. Sudjelovanje je dobrovoljno i u bilo kojem trenutku možeš odustati od ispunjavanja upitnika. Za sve dodatne informacije o istraživanju možeš se obratiti na e-mail: antonia.vuksan@gmail.com

Unaprijed hvala na uloženom trudu i vremenu!

*Required

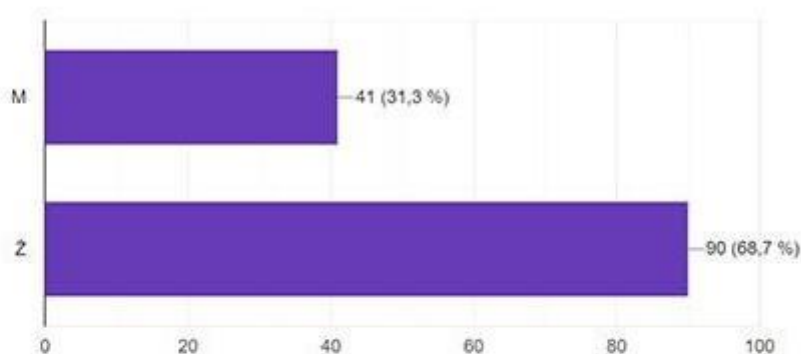
Slika 1: Uvod u anketna pitanja

- Prva četiri pitanja odnose se na osobne podatke ispitanika. Naravno, u osobne podatke ne ulazi ime i prezime jer prema tome ovaj upitnik ne bi bio anonimn. Ono što se traži u prva četiri pitanja su spol ispitanika, dob (godine), razred te se traži da učenici navedu imaju li nekoga s kime su povezani krvnim srodstvom, a pri tome se misli na brata, sestru ili oboje. Ovi podatci su nužni kako bismo mogli zaključiti na koji način razmišljaju djevojčice, a na koji dječaci te kako im se razmišljanje mijenja ili ostaje isto

s obzirom na njihovu dob. Naravno, spomenuli smo kako je svatko na svoj način drugačiji i poseban stoga ćemo svako od postavljenih pitanja analizirati zasebno kako bismo mogli doći do što točnijeg zaključka ovog istraživanja.

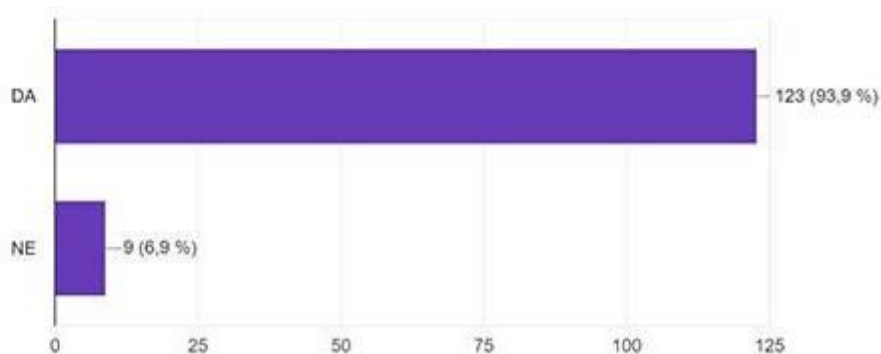
Spol

131 odgovor

Imaš li brata ili sestru (ili oboje)?

131 odgovor

Slika 2: Rezultati na pitanja 1. i 4.

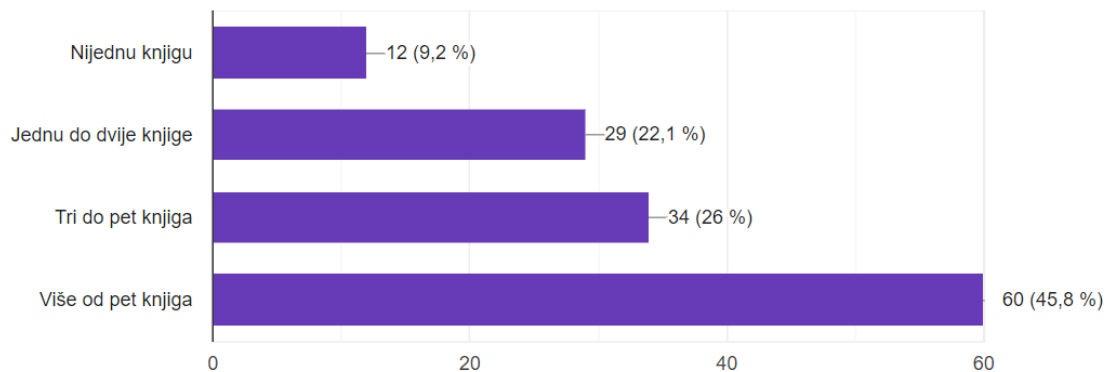
Iz prikazanih proračunskih tablica ankete možemo vidjeti kako su u većini istraživanja bile djevojčice, a u manjini dječaci. Dakle, ukupan broj ispitanika bio je 131. Od ukupnog broja, ženske je populacije bilo je 68,7 %, što je 91 broj od ukupnog 131, dok je muške populacije bilo 31,3 %, što je 41 od 131. Što se tiče dobi, ona je raznovrsna, odnosno ispitanici su varirali od 12 do 15 godina, ali su učenici osmih razreda ipak u većini. Također, većina učenika ima brata, sestru ili čak oboje, a njih, po proračunima ankete, ima 93,9 %, a vrlo je mali postotak onih koji nemaju nikoga od navedenog, dakle, 6,9 %.

- Nakon navedenih uvodnih pitanja u anketu slijede ona ključna za istraživanje koje se provodi na temelju ovog diplomskog rada. Koliko učenici čitaju? Hrvatski školski sustav obično se bazira na konstantnom lektirnom materijalu koji se ponavlja iz godine u godinu. Iako, u posljednjih godinu dana pojedina lektirna djela zamijenila su se nešto novijim i možda čak korisnijim knjigama koje bi učenike više zanimale. Naravno, kada se događaju nove promjene u školstvu, uvijek imamo mišljenja za i protiv pa je potrebno proći određeno vrijeme, koji puta više godina pa i desetljeća, kako bi se došlo do stvaranja idealnog omjera umjetničkog, kulturnog i odgojnog supstrata u nastavi književnosti.

Tijekom ove školske godine pročitao/la sam – ovo pitanje pokazat će nam koliko učenici osnovnih škola količinski čitaju knjige. Ponuđeni odgovori su: *nijednu knjigu, jednu do dvije knjige, tri do pet knjiga, više od pet knjiga*. Ono čemu se nadamo je veliki "odaziv" na odgovor da učenici čitaju više od pet knjiga. S obzirom da se društvo mijenja i da je navika čitanja sve manja, ovim pitanjem dokazat ćemo koji su rezultati učenika na ovo pitanje.

Tijekom ove školske godine pročitao/la sam:

131 odgovor

Slika 3: Rezultat na pitanje o čitanju

Iz ovog pitanja može se zaključiti kako dosta velik postotak učenika, čak 45,8%, osnovnih škola tijekom jedne godine pročita više od pet knjiga dok najmanji postotak od 9,2% imaju učenici koji ne pročitaju ni jednu knjigu. Dakle, od 131 učenika na kojima je provedeno istraživanje, njih 60 godišnje pročita više od pet knjiga.

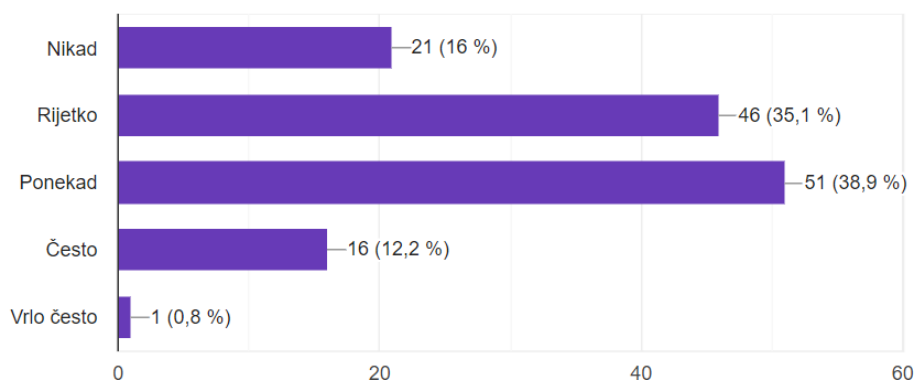
- Za čitanje je najvažnija motivacija koja je ključna za usredotočenost i zanimanje čitatelja za određeni sadržaj. Zanimanje za čitanje započinje već u predškolskom razdoblju i to unutar obitelji za što su ponajviše zaslužni roditelji ili odgajatelji djeteta. Djeca obično rade ono što vide od odraslih i kako usvoje one malo lošije navike, tako mogu usvojiti i one dobre navike, a jedna od njih je i čitanje. Odgajatelji mnogo utječu na razvoj djeteta još od malih nogu jer dijete brzo "upija" i voli ponavljati ono što odrasli rade. Kada malo dijete još ne zna čitati i pisati sluša roditelje kako im čitaju slikovnice, bajke, knjige te pomoću toga pamti i već tada uči i saznaje nove stvari (Visinko 2014: 49 – 50).

Čitaju li tvoji članovi obitelji u slobodno vrijeme?- ovo pitanje ispitat će navike čitanja unutar obitelji. Navike su vrlo važne jer se prenose iz generacije u generaciju. U psihologiji navika predstavlja individualnu aktivnost ili doživljajnu reakciju koja se u nekim situacijama ustalila i postala uobičajenom. Također, navika može biti društveno i osobno poželjna i korisna, ali i s druge strane može biti i nepoželjna i štetna što se odnosi primjerice na naviku za agresivnim ponašanjem ili naviku za uzimanjem opijata. Dakako, navika se može promatrati i kao čovjekova "duga narav", kao temelj našega života. Ukoliko roditelji prenesu na djecu naviku za čitanjem, djeca će više svoga vremena provoditi uz knjigu i više će pažnje posvetiti istoj. Ovo "pravilo" vrijedi za svaku naviku koju poprimimo od starijih ili od nekoga svoga uzrasta jer ono što jednom usvojimo, to ćemo ponavljati i teško ćemo to isto izbaciti iz svoje životne "rutine".⁷

⁷ Leksikografski zavod Miroslav Krleža <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=43141>
(Pristupljeno 27.8.2020.)

Čitaju li tvoji članovi obitelji u slobodno vrijeme?

131 odgovor

Slika 4: Rezultati na pitanje o čitanju roditelja u slobodno vrijeme

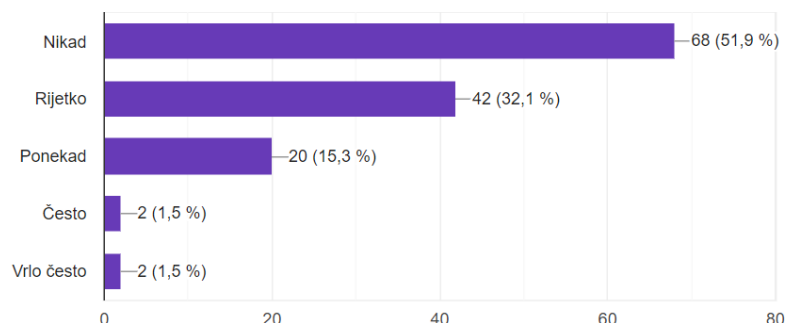
Prema ovoj anketi vidi se kako većina učenika, 38,9%, odgovara kako roditelji u slobodno vrijeme čitaju samo ponekad, dok ih vrlo malo, gotovo 16% nikad ne čita. U ovom slučaju treba uzeti u obzir kako se roditelji kako djeca odrastaju više ne fokusiraju samo na djecu u potpunosti. Većina roditelja radi i ima vrlo malo slobodnog vremena stoga nemaju mogućnosti čitati. Dakako, nije ni to jedini razlog jer nitko ne može znati što se događa u drugim obiteljima i kakve mogućnosti imaju drugi. Vrlo mali postotak od 0,8% roditelja čita vrlo često što znači da je samo jedna osoba od 131 odgovorila na to pitanje s ovim rezultatom.

- Mladi, iako su okruženi svom novom tehnologijom, i dalje se ne znaju u potpunosti koristiti i pronaći potrebne informacije te u svemu nedostaje informacijske pismenosti. Smatra se kako su knjižničari suočeni s dodatnim problemima jer mladi ne uče kako se treba koristiti informacijama niti te iste informacije prepoznaju kao one vrijedne koje nisu na internetu, a samim time se niti internetom ne znaju služiti. Najveći problem se pojavljuje onda kada mladi internet počinju koristiti kao jedini i najbolji izvor informacija (Vrbos 2014: 12 – 13).

Čitaju li tvoji članovi obitelji knjige online?- ovim pitanjem pokušat će se odrediti pomaže li internet, odnosno online čitanje knjiga da se književnost čita više ili manje. Budući da je tehnologija napredovala, pretpostavka je da pomaže i razvoju književnosti jer je internet brži i lakši način pristupa informacijama pa tako i pristupu knjigama.

Čitaju li tvoji članovi obitelji knjige online?

131 odgovor

Slika 5: Rezultat na pitanje o online čitanju

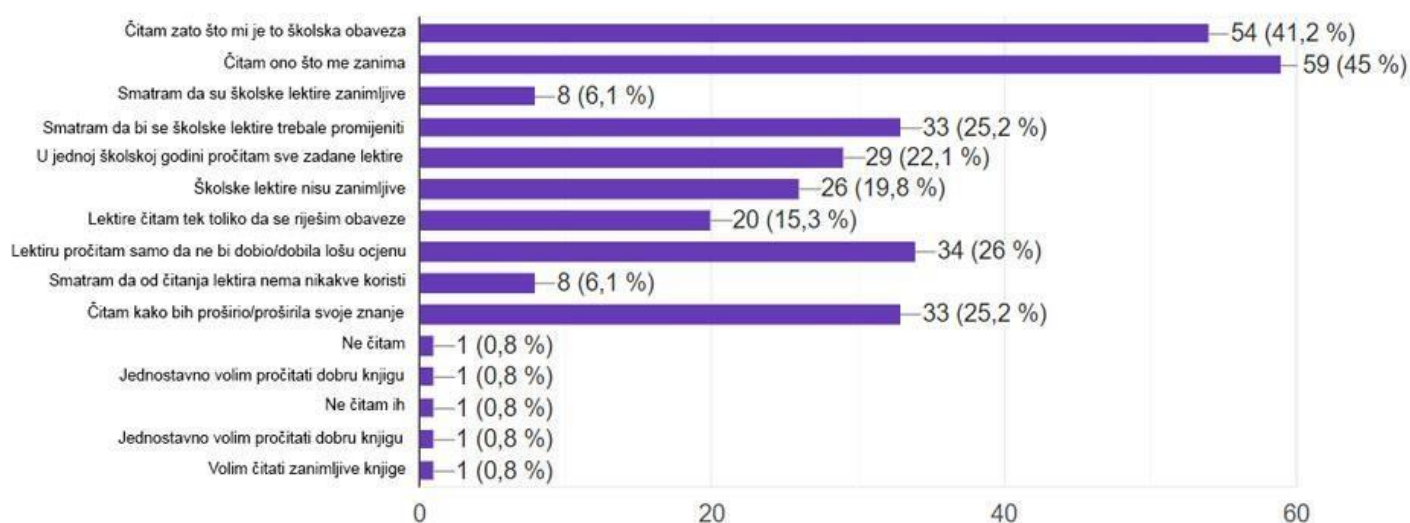
S vremenom je napredovalo društvo i tehnologija stoga sve više mladih koristi elektroničke uređaje kako bi što brže došli do traženih informacije. Starije generacije se prema ovom istraživanju ipak drže one stare tehnike, a to je knjiga. Dakle, tek 1,5% roditelja čita knjige online dok 51,9% nikada ne čita online.

Iako tehnologija iz dana u dan napreduje sve više ipak postoji jedan dio populacije koji sve informacije i dalje traži u knjigama. Danas se sve više toga može pronaći na internetu, ali mnogi smatraju kako su knjige vjerodostojnije od "novije tehnike". Dakako, postoje oni koji se ne slažu s ovom teorijom i koji smatraju kako su knjige gubljenje vremena, ali to je ono materijalno što ostaje i što se ne može izbrisati samo jednim klikom miša.

- *Označi razlog zbog kojeg najčešće čitaš, a ako ne možeš označiti ništa od ponuđenog, svoj odgovor dopiši na crtu na kraju-* ovim anketnim pitanjem pokušat će se saznati od učenika koji su njihovi osnovni razlozi za čitanje. Još od malih nogu učili su nas kako je knjiga znanje, svi to znamo, ali znamo li da je knjiga i zabava? Pretpostavlja se kako je osnovnoškolcima, barem većini, u glavi da moraju čitati, ali ima i onih koji zaista uživaju u svijetu knjiga.

Označi razlog zbog kojeg najčešće čitaš, a ako ne možeš označiti ništa od ponuđenog, svoj odgovor dopiši na crtu na kraju.

131 odgovor

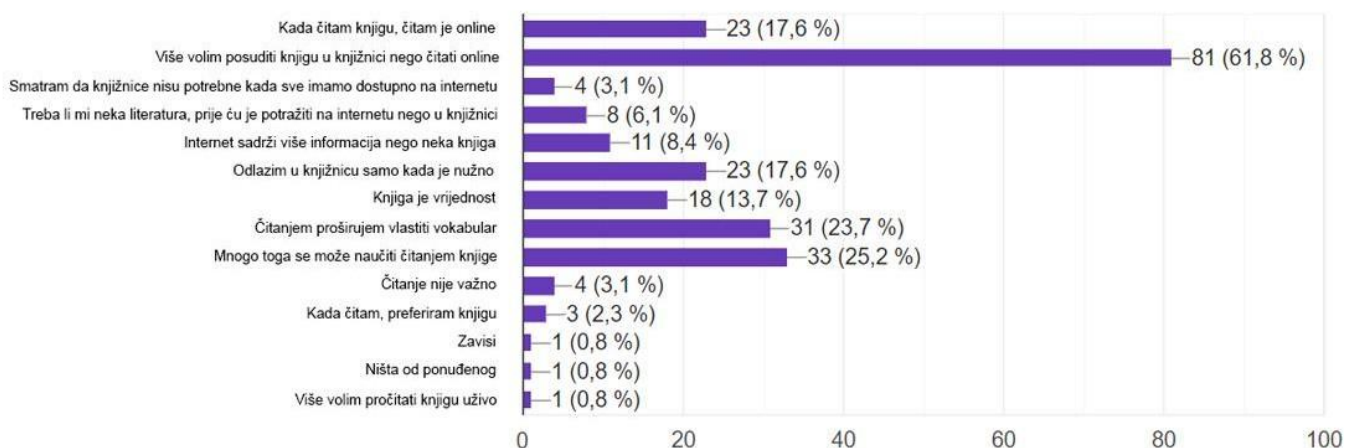
Slika 6: Rezultati o razlogu čitanja

Grafikon pokazuje kako veći dio ispitanika osnovne škole, čak 41,2%, čita zato što im je to školska obaveza. Pozitivna strana je što još jedna najveća skupina učenika, već 45%, ovoga istraživanja čita ono što ih zanima. Također, zapanjujuć je i odgovor učenika gdje čak njih 25,2% čita kako bi proširili svoje znanje. Dakle, učenici su svjesni moći knjige, ali im je potreban malo veći poticaj i malo više motivacije kako bi knjigu i čitanje pretvorili su svoju dnevnu rutinu.

- *Označi u kojem obliku najčešće čitaš književnost, a ako ne možeš označiti ništa od ponuđenog svoj odgovor napiši na crtu na kraju-* pitanjem se želi saznati koji bi način čitanja preferirali učenici, odnosno koji bi način prakticirali kako bismo ih potakli na što veću količinu čitanja. Smatra se kako su knjige ipak "ono vrijedno što ostaje", papir je ono "trajno".

Označi u kojem obliku najčešće čitaš književnost, a ako ne možeš označiti ništa od ponuđenog, svoj odgovor napiši na crtu na kraju.

131 odgovor

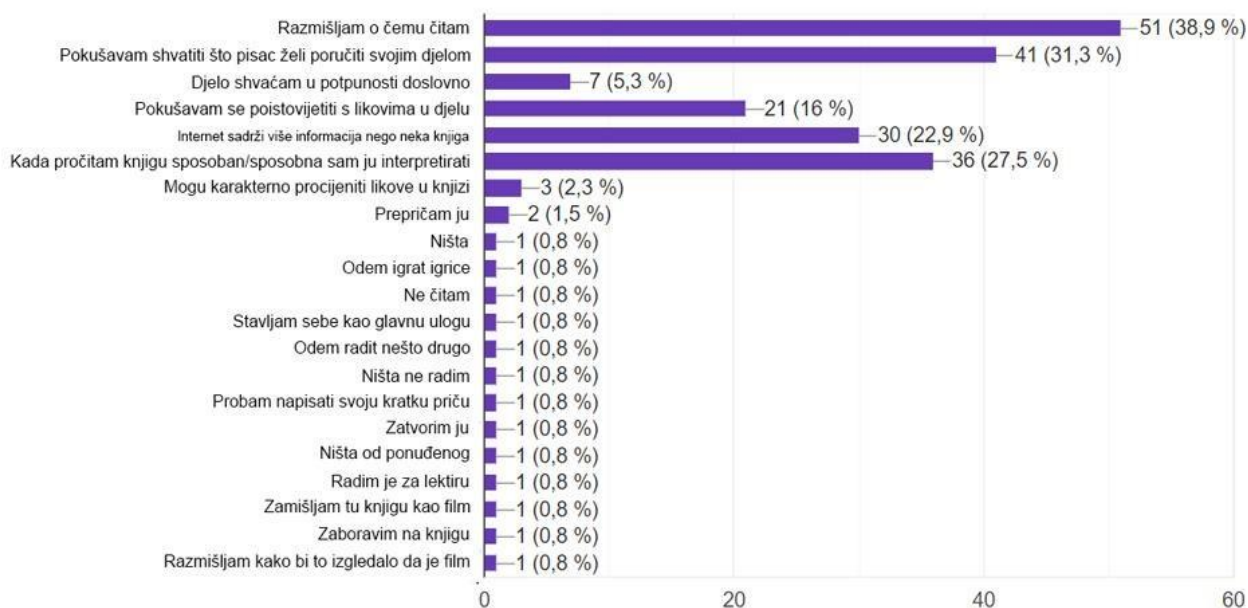
Slika 7: Oblik čitanja književnosti

Grafikon prikazuje jedan veliki dio koji predstavlja većinu, a ta većina, 61,8%, više preferira posuditi knjigu u knjižnici. Svega 17,6% učenika više voli čitati knjigu online. Ovo su vrlo motivirajući rezultati jer iako je u današnje vrijeme internet "centarsvega" i dalje mladi ne zaboravljaju na mudrost i važnost knjige i knjižnica.

- *Označi što najčešće radiš nakon što pročitaš knjigu, a ako ne možeš označiti ništa od ponuđenog, svoj odgovor dopiši na crtu na kraju-* ovim pitanjem želi se vidjeti shvaćaju li učenici viših razreda osnovne škola koja je glavna bit čitanja. Samim time, želimo vidjeti i koja su njihova razmišljanja o tome kako treba čitati, što raditi prilikom čitanja. Moć čitanja nije samo da knjiga bude pročitana već da se o njoj i razmišlja.

Označi što najčešće radiš nakon što pročitaš knjigu, a ako ne možeš označiti ništa od ponuđenog, svoj odgovor dopiši na crtu na kraju.

131 odgovor

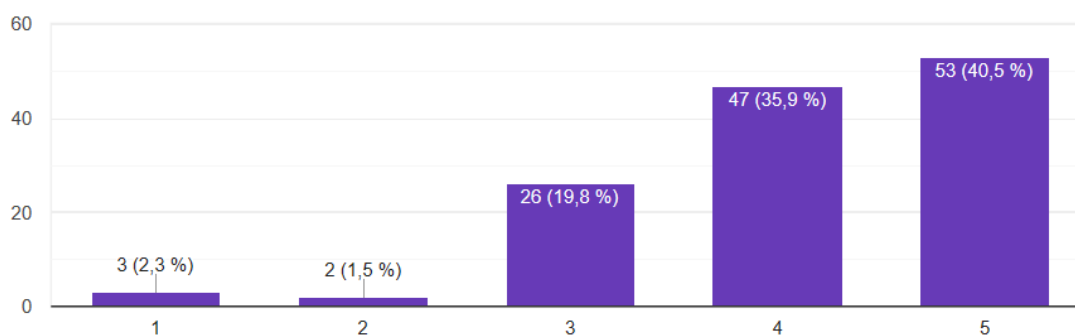
Slika 8: Bit čitanja

Prema provedenom istraživanju najveći broj učenika, 38,9%, razmišlja o čemu čita što je vrlo pohvalno posebice kada bismo uzeli u obzir da se radi o učenicima viših razreda osnovne škole. Također, veliki dio, 27,5%, nakon čitanja knjige može knjigu interpretirati. To je jedan veliki plus jer je to bitan korak ka znanju o tome kako pravilno čitati. Ono što je zanimljivo je da 31,3% učenika pokušava shvatiti što pisac želi poručiti svojim djelom. Dakle, svatko je zasebna individua stoga svatko ima pravo na vlastitu interpretaciju knjige, ima pravo na vlastito mišljenje bez da mu se nameće tuđe. Upravo zbog toga u školama bi se trebalo poticati to "vlastito mišljenje" jer je ono ključ dobrog i savjesnog čitatelja.

- *Čitanje je korisno*- učenici trebaju ocijeniti od jedan do pet koliko smatraju da je čitanje korisno. Ovim podatkom želimo uvidjeti jesu li učenici svjesni podatka da je čitanje zaista potrebno kako bismo obogatili svoj vokabular, ali i kako bismo mnoštvo toga naučili što će nam biti potrebno za našu budućnost.

1. Čitanje je korisno

131 odgovor

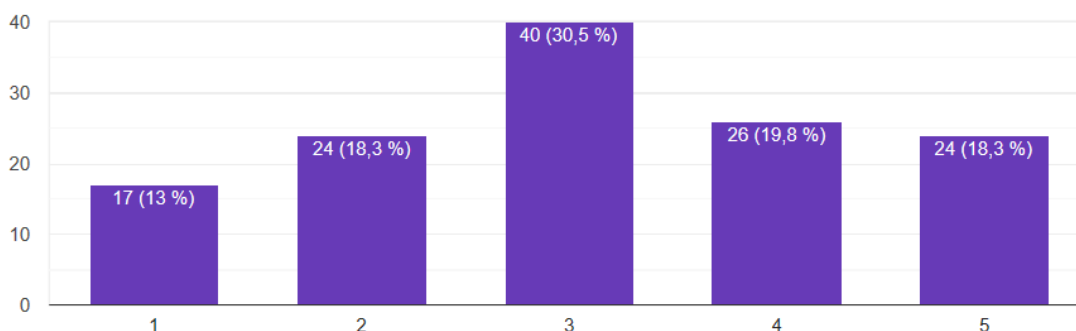
Slika 9: Čitanje je korisno

Tablica prikazuje kako 40,5% učenika smatra da je čitanje korisno, dok svega 2,3% smatra da nije ni malo korisno. Ovi rezultati pokazuju kako su mladi i djeca ipak svjesni moći znanja i moći knjige. Njihova budućnost ovisi o tome koliko truda ulože u sebe stoga je pozitivna strana da su svjesni činjenice da se čitanjem obogaćujemo.

- *Volim čitati*- rezultatima ovih podataka pokušat ćemo saznati koliko su učenici zapravo zainteresirani za čitanje i knjigu. U postocima ćemo prikazati koliko ih voli čitati, a koliko ih nije zainteresirano za čitanje bez obzira na to što su svjesni da je knjiga korisna.

2. Volim čitati.

131 odgovor

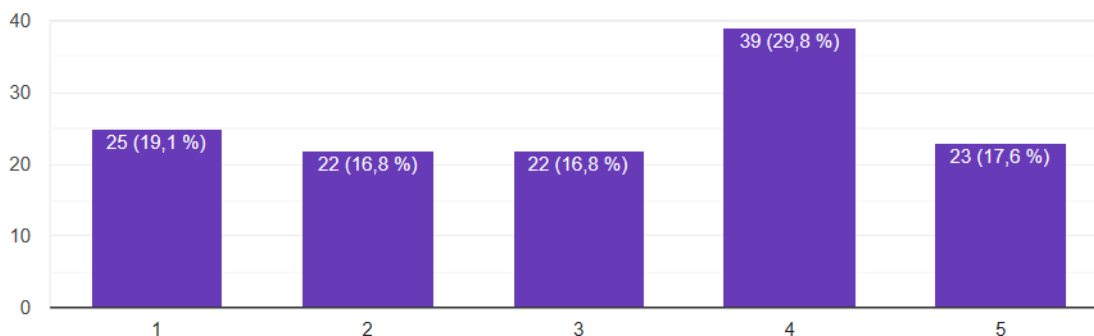
Slika 10: Volim čitati

Rezultati istraživanja pokazuju kako je najveći postotak, 30,5%, ipak na "zlatnoj sredini". Pozitivna stvar je što je krivulja ipak viša s desne strane grafikona na kojoj prevladava ona većina koja više preferira ljubav prema čitanju. Svega 13% učenika je odgovorilo da nikako ne voli čitati, iako je i taj podatak malo zabrinjavajuć. Kako bismo stvorili čitateljsko društvo, velike ljubitelje knjiga, ovu lijevu stranu grafikona, gdje se nalaze oni koji ne vole čitati, moramo motivirati kako bi kroz nekoliko godina lijeva strana prešla na desnu stranu, odnosno kako bi oni koji ne vole čitati postali ljubitelji čitanja.

- *Čitam samo ono što moram*- rezultatima će se pokušati vidjeti koliko učenika čitanje vidi samo kao obavezu, a koliko kao užitak. Ljudi su stoljećima čitali i sami sebi postavljali izazove knjigom. Danas se vrijeme promijenilo i mladima je veći izazov vrijeme provedeno na internetu nego čitanje.

3. Čitam samo ono što moram.

131 odgovor

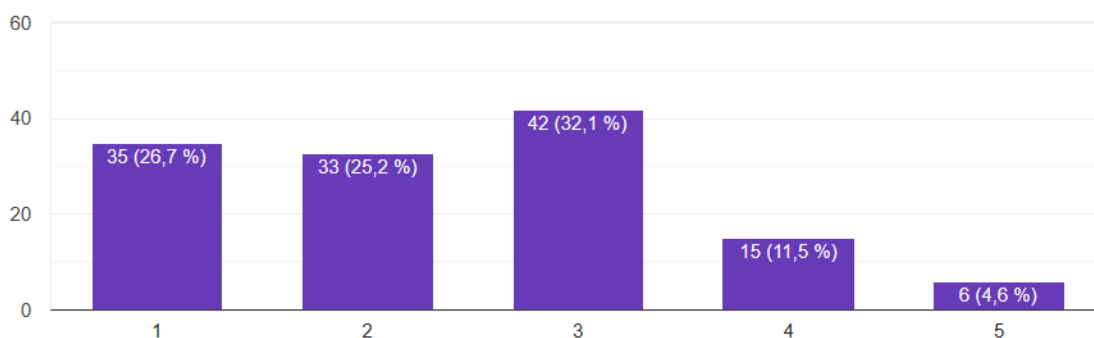
Slika 11: Čitam ono što moram

Rezultati pokazuju kako većina, 29,8%, učenika čita samo ono što mora, ono što jenužno za odrađivanje jedne od njihovih školskih obaveza poput čitanja lektirnih djela. Dakako, ima i učenika, 19,1%, koji čitaju i za vlastite potrebe, a ne samo ono što im je "nametnuto" kao školska obaveza. Je li razlog tome krivi odabir lektirnih djela koja učenicima nisu zanimljiva, ili je razlog njihova potpuna nezainteresiranost pokušat ćemo saznati u nadolazećim pitanjima.

- *Mislim da je čitanje dosadno i naporno*- rezultati na ovo pitanje prikazat će mišljenje učenika o tome koliko je čitanje zanimljivo. Želimo saznati koliko učenika smatra da je čitanje dosadno, a samim time i gubitkom vremena, a koliko učenika smatra da je zabavno. Pretpostavke su kako osnovnoškolcima ipak knjiga nije prva na "listi" njihovih prioriteta stoga ćemo grafički prikazati jesu li naše pretpostavke stvarne ili samo jedna od lošijih predrasuda.

4. Mislim da je čitanje dosadno i naporno.

131 odgovor

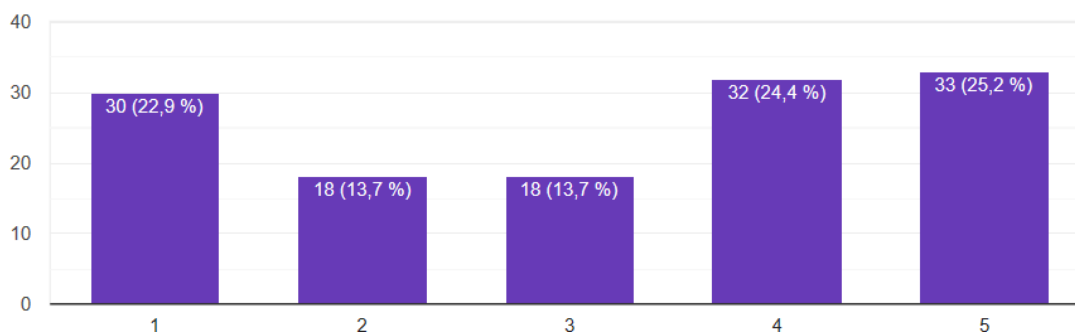
Slika 12: Mišljenje o čitanju

Grafikon prikazuje vrlo motivirajuće rezultate jer svega 4,6% učenika smatra kako je čitanje dosadno i naporno, dok se ona većina ipak nalazi na drugoj strani i smatra suprotno. Dakle, 26,7% učenika smatra kako je čitanje zapravo jedna vrsta zabave, dok se ipak najveći dio, 32,1%, nalazi na zlatnoj sredini i ne dijele nikakvo mišljenje.

- *U slobodno vrijeme čitam knjige koje me zanimaju*- ovim pitanjem želimo saznati dvije stvari, a to su koliko učenika čita u slobodno vrijeme i koliko učenika "slobodno" čita bez obzira na školske obaveze. Učenici osnovnih škola još su zaigrani, polako ulaze u svijet odraslih i svaka preokupacija im je zanimljivija od škole i školskih obaveza. Rezultati odgovora na ovo pitanje pokazat će kakav učenici imaju pogled na čitanje slobodnoga štiva.

5. U slobodno vrijeme čitam knjige koje me zanimaju.

131 odgovor

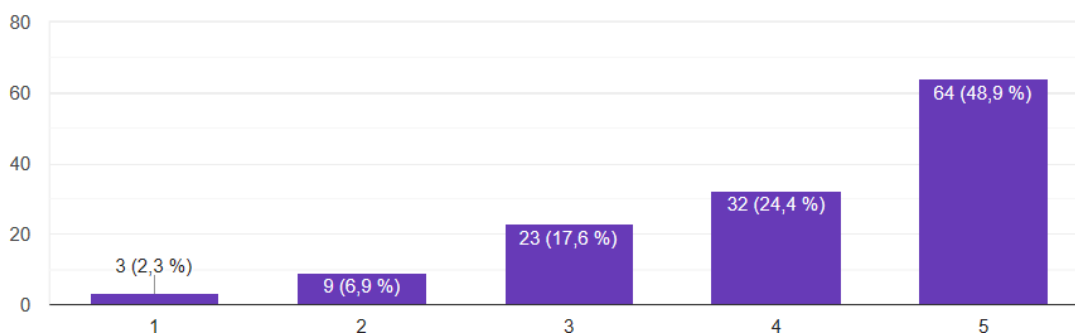
Slika 13: Zanimanje za knjige

Rezultati istraživanja su pokazali kako 25,2% učenika čita u slobodno vrijeme i to van školskih okvira. Dakle, mladi i dalje tragaju za dobrom knjigom i i dalje imaju volju za čitanjem. Postoci ovog anketnog pitanja možda bi bili i veći ukoliko bi se učenike više motiviralo počevši od kuće pa do obrazovnih ustanova i njihove okoline. Ne možete nekoga natjerati da čita ako to ne želi, ali mu možete pokazati zašto bi trebao čitati pa će se možda većina povesti za vama i vašom maštom i idejama.

- *Čitanje obogaćuje moj rječnik i moje znanje*- pitanje je postavljeno u anketu kako bi se detaljnije odredilo, u postocima, koliko učenika zaista smatra da čitanjem obogaćuju svoje znanje. Budućnost je u našem znanju i našim vještinama, kako komuniciramo sa drugima tako trebamo znati i komunicirati sa knjigom. Ukoliko naučimo pravilno razumjeti kako treba čitati, bolje ćemo shvatiti svijet oko sebe.

6. Čitanje obogaćuje moj rječnik i moje znanje.

131 odgovor

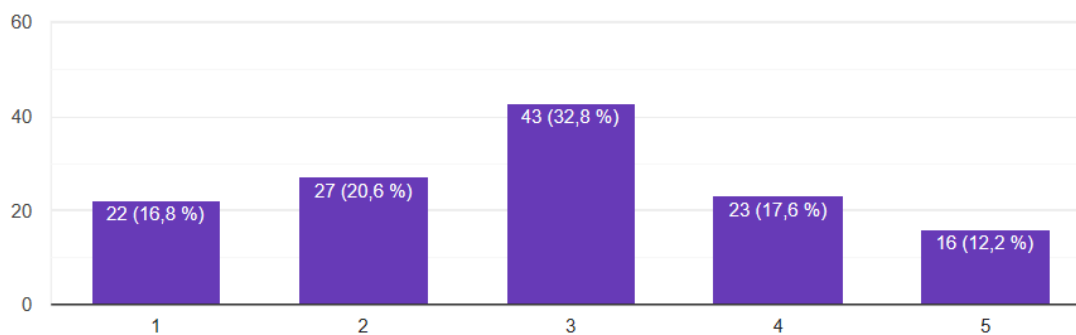
Slika 14: Čitanje obogaćuje naše znanje

Grafikon dokazuje da 48,9% učenika smatra kako čitanje obogaćuje njihov rječnik i znanje. Dakle, njih svega 2,3% ne smatra isto, ili ne želi prihvatiti tu činjenicu. Treba se voditi za time da je znanje centar svijeta jer kada je čovjek "bogat" umom, bogat je cijelim tijelom i svom dušom. Tada je čovjek sposoban na sve i njegov svijet nema granica.

- *Redovito posuđujem knjige u knjižnici*- ovim pitanjem pokušat ćemo saznati koliko mladi daju prednost knjižnicama naspram nove, unaprijeđene tehnologije. Pokušat ćemo saznati koliko često posuđuju knjige u knjižnici što je odraz i njihova čitanja bilo to u svrsi škole ili u svrsi slobodnoga odabira i samovolje.

7. Redovito posuđujem knjige u knjižnici.

131 odgovor

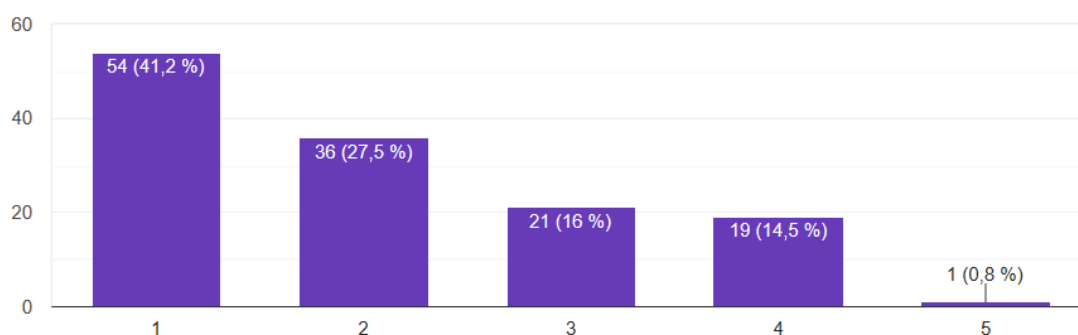
Slika 15: Redovito posuđujem knjige u knjižnici

Rezultati ankete pokazuju kako vrlo mali broj učenika, 12,2%, redovito posuđuje knjige u knjižnici, dok je najveći broj suzdržan, 32,8%. Ovi rezultati kose se sa onima koja su pokazala da učenici ne preferiraju čitanje online već da više vole posuditi knjigu u knjižnici. Učenici možda smatraju da njihovo čitanje u slobodno vrijeme ipak nije dovoljno redovito. Mnoštvo učenika možda čita knjige koje su sami kupili ili koje već imaju doma stoga je zato ovako mali postotak na ovo pitanje.

- *Čitam samo online tekstove*- zanimljivo je kako je internet prepun informacija. U današnje vrijeme *Google* je mala enciklopedija, ali prema istraživanjima potvrdili smo kako učenici i dalje više preferiraju posuditi knjigu kako bi došli do onoga što ih zanima. Naime, upravo zbog toga ovo pitanje razjasnit će koliko točno učenika koristi isključivo internet kako bi pronašli informacije, odnosno kako bi pročitali neki online tekst koji ih zanima ili koji im je zadan kao nužan.

8. Čitam samo online tekstove.

131 odgovor

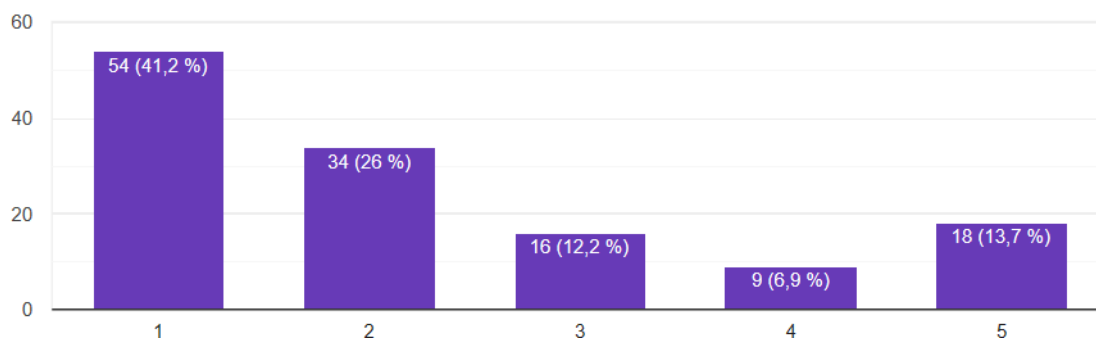
Slika 16: Čitam samo online tekstove

Anketom smo dokazali kako minimalan broj učenika, 0,8%, čita samo online tekstove. Ovaj rezultat je zaista zapanjujuć i pohvalan jer smo i sami svjesni kako sve novije generacije većinu svoga vremena provedu uz mobilni telefon, uz igrice, pa i uz, sada dokazano na primjeru, čitanju online tekstova. Također, pohvalno je kako najveći postotak, čak već od 41,2%, nikako ne preferira čitanje online. Bez obzira što je današnji svijet baziran na tehnologiji, lijepo je vidjeti da nije ipak cijela slika onako "crna" kako ju inače promatramo.

- *Volim čitati neku zabavnu knjigu prije spavanja-* i sami se možemo prisjetiti svojih mlađih dana i razdoblja osnovne škole. Ono što nam je prvo bilo na pameti je društvo i kako što više vremena provesti sa njima. Dakako, kako vrijeme prolazi postajemo sve zreliji i razlučujemo bitne od nebitnih stvari. S vremenom nam igra sve manje postaje zabavna, a neke korisnije stvari sve više počinju tražiti mjesto u našim životima. Upravo zbog toga, ovo pitanje provedeno je među učenicima osnovnih škola kako bismo u postocima vidjeli koliko učenika počinje shvaćati i razlučivati bitne od nebitnih stvari.

9. Volim čitati neku zabavnu knjigu prije spavanja.

131 odgovor

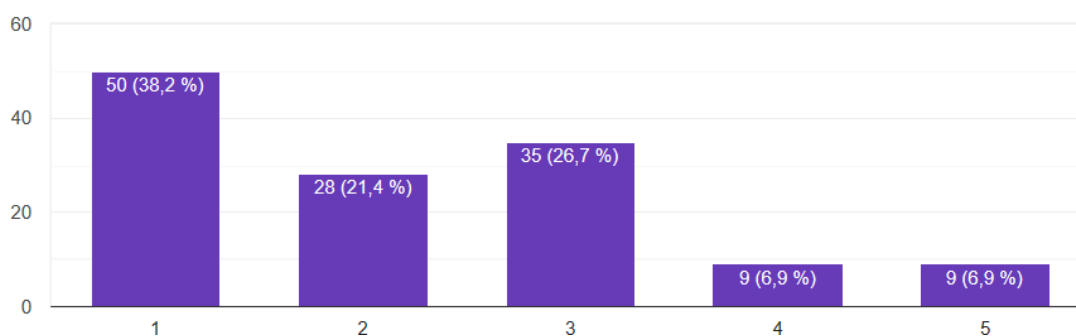
Slika 17: Čitanje prije spavanja

Rezultati ankete pokazuju kako najveći postotak od 41,2% odlazi na one učenike koji ne vole čitati neku zabavnu knjigu prije spavanja. Ovakvi rezultati možda su posljedica upravo te razine zaigranosti na kojoj se nalaze osnovnoškolci. S obzirom na podatke ipak ne tako mali postotak učenika, 13,7%, voli čitati prije spavanja. Kako bismo došli do te razine da što više učenika pročita neku dobru knjigu prije spavanja, trebali bismo ih educirati o načinu čitanja. Trebali bismo ih motivirati i pokazati im na koje sve načine čitanje mogu savladati i učiniti zabavnim, ali i korisnim.

- *Čitanje lektira nema smisla ni koristi.*- spomenuli smo kako je čitanje lektira vrlo "škakljiv teren". Godinama školski plan i program prakticira isti popis lektira, ali kako se sve oko nas mijenja, tako bi se možda trebale i pojedine knjige zamijeniti drugima kako bi se učenici bavili njima pristupačnijim i razumljivijim temama. Postoje knjige koje su dosta teške za razumjeti posebice ako se radi o osnovnoškolcima, stoga im te iste knjige trebamo pokušati interpretirati na što jednostavniji i zanimljiviji način kako bi njihova želja za čitanjem što više rasla. Ovim anketnim pitanjem želi se saznati od učenika njihov stav o školskoj lektiri. Pretpostavka je da veći broj učenika ipak smatra da čitanje ima smisla i da je korisno za njihovo obrazovanje, ali nemaju dovoljno veliku motivaciju kako bi to čitanje lektira zaista odradili kako treba.

10. Čitanje lektira nema smisla ni koristi.

131 odgovor

Slika 18: Lektire su korisne

Rezultati pokazuju kako najveći postotak od 38,2% učenika smatra kako je čitanje lektira zaista korisno i edukativno. Svega 6,9% učenika zaista smatra kako čitanje lektira nema nikakvog smisla i koristi. Taj mali postotak odnosi se na one učenike koji još nisu naučili kako pravilo razumjeti knjigu i kako se upustiti u priču i život likova u knjizi. Kada ti učenici shvate kako se zapravo mogu u nekim slučajevima poistovjetiti sa likovima i situacijama u knjizi, tada će im i čitanje općenito biti još zanimljivije i dakako, poticat će radoznalost.

8. RASPRAVA – ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA

Provedeno anketno istraživanje pokazalo je trenutnu situaciju u školama. Dakle, naš odgoj potječe od kuće, od društva, ali i od naših navika. Svi znamo kako djeca rade ono što rade i odrasli, stoga i čitanje može biti jedna od takvih navika koje će ponavljati. Iz ankete možemo vidjeti kako roditelji učenika u slobodno vrijeme čitaju vrlo malo i prema tim istim rezultatima, najviše je učenika odgovorilo kako im roditelji čitaju samo ponekad (Slika 4). Ovakvi rezultati su vrlo zabrinjavajući jer to zapravo znači kako djeca vrlo malo toga o čitanju i samoj navici čitanja "pokupe" od kuće. Znamo kako je školski plan i program, posebice hrvatskog jezika, dosta "natrpan". Od profesora se očekuje da u dva školska sata objasni, interpretira, ispita učenike o pročitanim knjigama. Dakako, čitanje lektira, odnosno, čitanje bilo kakvih sadržaja trebalo bi uvesti u svaki nastavni predmet. Čitanje bi tada učenicima postala jedna od dnevnih rutina, a ovo istraživanje je pokazalo da sada nije takva situacija. Prema odgovorima postavljene ankete učenici shvaćaju važnost lektira, shvaćaju kako pomoću čitanja "hrane" svoje znanje (Slika 18). S druge strane, iako shvaćaju koliko i zašto je čitanje važno, i dalje u većini slučajeva čitaju "samo" ono što im je zadano (Slika 11). Dakle, problem je u tome što učenicima nedostaje motivacija i poticaj, počevši od obitelji, društva pa do školskih ustanova.

Postoje razne metode poput literarne biblioterapije koja bi naučila učenike kako i na koji način čitati. Predstavila bi im zanimljiv svijet knjige, i vjerujemo kako bi se s vremenom stvorilo sve veće čitateljsko društvo. Dakle, trenutna situacija u školama je malo zabrinjavajuća budući da učenici imaju želje i volje za čitanjem. Bi li se trebalo nešto promijeniti u školskom sustavu? To je jedno od pitanja koje se treba postaviti svim nastavnicima, ali i nadležnim tijelima odgovornim za formiranje školskog plana i programa. Učenici, posebice u višim razredima osnovnih škola, susreću se sa raznim novim stvarima među kojima su novi školski predmeti, više posla oko učenja. Svi znamo kako tada počinje ono "krvavo razdoblje" gdje se najviše borimo za ocjene jer su nam one potrebne za daljnje upise u srednje škole. Prije svega ocjena ne bi trebala biti mjerilo znanja i zapravo ni nije sasvim korektno mjerilo znanja. Kada bismo sagledali cjelokupne rezultate ovoga istraživanja, možemo vidjeti kako su učenici ipak svjesni moći knjige, ali je i dalje dosta mali postotak onih koji zaista čitaju. Tu se postavlja pitanje: zašto? Školske lektire jedan su od razloga zbog kojeg učenicima pada motivacija. Iz ankete se vidi da učenici više preferiraju čitati ono što njih zanima, odnosno pokušavaju si

pronaći vlastiti opus žanra koji ih zanima (Slika 13). Dakako, odabir knjige je vrlo važan, što više istražujemo (čitamo), to ćemo brže pronaći ono što nam se sviđa. Ključ svega je čitanje, istraživanje. Kako bismo pronašli ono zadovoljstvo koje tražimo trebamo se potruditi i dati cijelog sebe kako bismo to i ostvarili.

Današnje društvo formirano je na način da slijedimo jedan drugoga. Mi smo kao male ovčice, ali kada bi jedna od tih "ovčica" počela drugim "ovčicama" prenositi moći knjige, naše čitateljsko društvo bi se vrlo brzo proširilo. Također, knjiga nije tu samo zato da bi bila pročitana, ona je tu da bi bila shvaćena. Što znači "da bi bila shvaćena"? Knjiga predstavlja jedan zaseban svijet i svaka osoba koja ju pročita, također kreira vlastiti svijet povezan sa knjigom. Naše misli su beskonačne, naše misli uzrokuju naša osjećanja koja za sobom vežu naše reakcije. Upravo to knjiga oslobađa i "trenira", misli, osjećaje, reakcije (događanje). Prije svega treba znati čitati na taj način, i upravo zbog toga postoji metoda literarne biblioterapije kako bi nas tome naučila. Mnogi od nas ne znaju kako i na koji način treba čitati. Bit je shvatiti likove, shvatiti radnju, ali i razumjeti isto. Iz ankete možemo vidjeti kako učenici većinom prilikom čitanja razmišljaju o tome što čitaju što je pohvalno s obzirom da se u osnovnoj školi još nisu susreli s metodom literarne biblioterapije (Slika 8). Što će više prolaziti vrijeme, to će učenici više toga naučiti o čitanju, naravno, ukoliko se neko bude zalagao za to da se detaljnije i učinkovitije obrađuju školski sati čitanja (lektira).

Većina nastavnika ne zna motivirati učenike i svoje dužnosti obavlja samo "reda radi" i to je jedan od najvećih problema, jer kako će se onda formirati veće čitateljsko društvo? Naravno, nisu samo nastavnici krivi što ne obrađuju te nastavne sate kako bi se oni trebali odrađivati. Jedan nastavni sat je dosta kratak vremenski period stoga treba pokušati što bolje iskoristiti isto. U današnje vrijeme jedan veliki problem predstavlja tehnologija. Mladi su sve više izloženi raznim elektroničkim uređajima i sve više vremena provode uz njih. Ovo ne bi predstavljalo toliki problem da se za vrijeme nastavnih sati ne događa isto. Naime, trebamo se pomiriti s činjenicom da tehnologija neće nestati, ona može samo još više napredovati stoga ju treba što više iskoristiti u korist učenika. Naime, postoje razni programi kojima, primjerice sat lektire ili sat ponavljanja može biti zabavniji, ali i korisniji. Naravno, ne može i ne smije sve ovisiti o tehnologiji jer nije bit da učenici sve dobiju "servirano" već da se i sami potrudu oko nekih stvari. Zanimljivo je da iako je tehnologija toliko napredovala učenici i dalje više preferiraju knjigu i knjižnicu kada govorimo o načinu čitanja. Iz ankete saznajemo kako je najveći postotak učenika odgovorio kako nikad ne čitaju isključivo samo online (Slika 8). Ovi rezultati vrlo su zanimljivi jer se vidi kako je knjiga ipak ostala na "vrhu". Također, upravo zbog toga što je tehnologija napredovala počele su se stvarati razne stranice na kojima možemo

pronaći knjige koje nas zanimaju. Primjerice portal *elektire* je vrlo koristan portal na koji se mogu prijaviti učenici osnovnih škola, srednjih škola pa čak i studenti fakulteta. *Elektire* je portal na kojem se može naći većina školskih lektira kako bi učenicima bio brži i lakši pristup i kako ne bi morali ići u knjižnice. S jedne strane to je pozitivno, a s druge negativno. Pozitivna strana je, kao što smo već rekli, brži i lakši pristup informacijama, a negativan je taj što bi učenici mogli "zaboraviti" na knjige i knjižnice. Mogli bismo pretpostaviti kako je učenicima bolje online čitati lektire, ali iz ankete saznajemo kako to ipak nije istina, učenici više preferiraju posuditi knjigu u knjižnici (Slika 7). Dakle, može se zaključiti kako knjiga i dalje ostaje u optičaju i knjižnice ne gube svoju svrhu. Ovakve rezultate treba i zadržati jer kao što je sve promjenjivo, i ovo je. Unatoč tome što učenici više preferiraju posuditi knjigu u knjižnici, vrlo malo njih tu djelatnost obavlja često dok je najveći broj učenika ipak ostao pri suzdržanom odgovoru (Slika 15).

Naime, učenici su svjesni važnosti čitanja i knjige i upravo zbog toga treba ih još više i bolje motivirati jer moć je u znanju, a znanje je moć. Trebat će mnogo vremena i truda kako bi se čitanje ustalilo u našim životima i kako bismo stvorili to već spomenuto čitateljsko društvo, ali želja i volja bit će jednom nagrađeni. Kažu da je vjernog čitatelja teško pronaći, ali se nadamo da će se to s vremenom promijeniti i da će svatko od nas postati taj isti vjerni čitatelj. Današnje društvo žudi za promjenama stoga se treba potruditi da se te iste promjene počnu provoditi već od najranije dječje dobi. Kao što smo već rekli, djeca vrlo brzo upijaju i to se treba "iskoristiti" i već im od malih nogu knjiga, odnosno čitanje treba postati navikom.

Jedno od mogućih rješenja kako bismo učenike pokušali motivirati za čitanje i kako bismo jednoga dana formirali što veće čitateljsko društvo je metoda literarne biblioterapije. Prije svega, nastavnik bi trebao biti sposoban motivirati učenike, pročitati književno djelo, utvrditi koliko su učenici dobro razumjeli pročitano, rekapitulirati osnovne postavke književnog djela, afektivno voditi nastavu, primijeniti MED ciklus, zaključiti nastavu i još jednom ponoviti najvažnije zaključke do kojih se došlo. Ovakav bi trebao biti svaki nastavni sat hrvatskoga jezika, posebice što se tiče školske lektire. Sama motivacija stvorit će jednu ugodnu razrednu atmosferu samim time stvorit će veću zainteresiranost za književno djelo. Učenici nakon pročitano književnog djela trebaju biti sposobni prepričati priču, identificirati glavni problem i identificirati glavne likove ili lica (dramska). Također, vrlo je korisno zadati učenicima zadatak da opišu što im se najviše sviđjelo u pročitano tekstu. Ono što je najbitnije je činjenica da ono što učenik osjeća ili misli ne može biti točno ili netočno. Dakako, mogu se dogoditi manje pogreške i nastavnici su tu kako bi to razjasnili, ali je bit u tome da se prihvaća

svako mišljenje učenika jer time ih motiviramo i potičemo na sudjelovanje u nastavi pa i na želju za čitanjem.

Nadalje, nastavnik treba izraziti afektivnu interpretaciju čiji je temeljni cilj potaknuti empatiju kako bi se stvorilo ozračje slobodne komunikacije u kojoj će svi razumjeti sve. Uz afektivnu interpretaciju stoji i kognitivna interpretacija koja nalaže da se emocija poveže sa razmišljanjem koje joj je prethodilo. Kognitivna interpretacija je dosta slična MED ciklusu koji promatra misli, osjećaje i reakcije likova. Dakle, učenici bi trebali biti sposobni opisati tijek misli lika i njegova osjećanja koja su uslijedila za tim mislima i koja su potaknula njegovu određenu reakciju. Nakon što učenici usavrše svaku od ovih stavki, slijedi rekapitulacija zaključaka do koje se dolazi primjenom MED ciklusa. Također, nastavnici bi na kraju sata učenike trebali motivirati za pisanje osvrta ili nečega sličnog . Literarna biblioterapija je vrlo kumulativni učinak koji će učenike naučiti bogatstvu i maštovitosti svijeta čitanja (Piskač 2018: 66 – 71).

9. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu dotaknuli smo se teme čitanja učenika osnovnih škola. Čitanje ne predstavlja samo radnju koju treba odraditi, već radnju koju treba shvatiti. Čitanje je vrlo usko povezano s pisanjem i mnogi smatraju da ukoliko znaš pisati, znaš i čitati i obrnuto. Naime, ova pretpostavka nije istinita jer čitanje je mnogo dublje nego što se pretpostavlja. Ono nas obrazuje, ono nas pokušava formirati kao osobe, pokušava nas potaknuti da razumijemo ono što čitamo, da razumijemo priču i bit i samim time ćemo bolje razumjeti sebe.

Dakako, velika problematika čitanja pojavljuje se u školama u odradi nastavnog sata lektire. Na tim nastavnim satima nije bit samo proći gradivo, već je bit objasniti i predstaviti pročitano djelo, ali na način da svaki učenik sudjeluje i interpretira i da vlastito mišljenje. Naravno, postoje nastavnici koji prakticiraju takve sate, ali njih je zaista u manjini. Pitamo se zašto brzo zaboravimo neka lektirna djela? Odgovor ćemo pronaći upravo u tome što ga nismo dovoljno dobro i savjesno pročitali. Ukoliko nešto pročitamo samo da to odradimo, nećemo zapamtiti one male detalje koji će možda biti bitni za cijelu priču djela. Upravo zbog toga proveli smo istraživanje među učenicima viših razreda osnovnih škola kako bismo prikazali kakva je situacija u današnje vrijeme u školama. Znamo da je tehnologija napredovala, ali prema rezultatima učenici i dalje više preferiraju posuditi knjigu. Također, zanimljivo je kako iako su okruženi novom tehnologijom i dalje knjiga nije izgubila svoju glavnu zadaću. Učenici su svjesni koliko je knjiga korisna za njih i njihovu budućnost, ali ih treba više potaknuti kako bi to i ostvarili. Jedna od metoda koja bi mogla stvoriti veće čitateljsko društvo je metoda literarne biblioterapije koja ističe važnost čitanja. Knjigom upoznajemo likove, ali i upoznajemo sebe samoga.

Ovo istraživanje je provedeno među učenicima osnovnih škola, ali li rezultati bili drugačiji kod studenata na fakultetu? Znaju li studenti cijeniti i razumjeti moć i bit čitanja? Kako bi se došlo do tih rezultata bilo bi dobro pokušati istražiti te podatke i usporediti dvije dobne skupine, u čemu se razlikuju, a po čemu su slične. Ovo istraživanje je pokazalo kako se svi zajedno trebamo više potruditi kako bi u budućnosti stvorili veće čitateljsko društvo koje će zaista razumjeti knjigu i način na koji istu treba čitati kako bismo ju zaista shvatili.

10. LITERATURA

Bušljeta, Rona, Davor Piskač. 2018. *Literarna biblioterapija u nastavi književnosti*. Zagreb: Hrvatski studiji.

Gabelica, Marina, Dubravka Težak. 2019. *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Jerkin, Corinna. 2012. Lektira našeg doba. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja* 27: 113 – 132.

Kružić, Katarina. 2016. *Čitalačke navike učenika u osnovnoj i srednjoj školi*: diplomski rad. Rijeka: Filozofski fakultet.

Nikčević-Milković, Anela. Jerković, Ana, Jasminka Brala-Mudrovčić. 2016. Ispitivanje nekih komponenti samoregulacije učenja u domenama čitanja i pisanja kod učenika različite dobi i roda. *Napredak: časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*: 1 – 2: 73 – 99.

Piskač, Davor. 2018. *O književnosti i životu*. Zagreb: Hrvatski studiji.

Visinko, Karol. 2014. *Proučavanje i učenje*. Zagreb: Školska knjiga.

Vrbos, Sanela. 2014. *Uloga narodnih knjižnica u poticanju mladih na čitanje*: diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

INTERNETSKI IZVORI

Kristina Šerić *Mladi sve čitaju* <http://pressedan.unin.hr/mladi-sve-manje-citaju.html>
(Pristupljeno 7.8.2020.)

L.Ciboci, I.Kanižaj, D.Labaš, L.Osmančević *Obitelj i izazovi novih medija*
<http://www.djecamedija.org/wp-content/uploads/2018/04/prirucnik-obilj-i-izazovi165x240mm-v3-web.pdf> (Pristupljeno 7.8.2020.)

Leksikografski zavod Miroslav Krleža
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=43141> (Pristupljeno 27.8.2020.)

Ružica Pšihistal *O književnosti kroz dimenziju čitanja/hranjenja*

<https://www.azoo.hr/citanje/06.html> (Pristupljeno 27.8.2020.)

Školski portal <https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/skolstvo-u-medijima/mrzim-citati-lektiru-pogotovo/> (Pristupljeno 13.8.2020.)

11. KAZALO SLIKA

Upitnik: kvaliteta i kvantiteta učenja

Dragi učenice, draga učenice!

Moje ime je Antonia Vukšan, studentica sam diplomskog studija kroatologije na Fakultetu hrvatskih studija i provodim istraživanje o kvaliteti i kvantiteti čitanja. Molim te da ispuniš upitnik u nastavku.

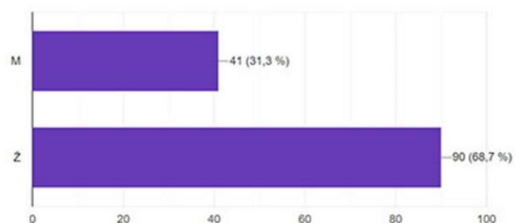
Upitnik je anonimn. Molim te da na pitanja odgovoriš iskreno i otvoreno, jer o tome ovisi vrijednost ovoga istraživanja. Procijenjeno vrijeme ispunjavanja upitnika je deset minuta. Sudjelovanje je dobrovoljno i u bilo kojem trenutku možeš odustati od ispunjavanja upitnika. Za sve dodatne informacije o istraživanju možeš se obratiti na e-mail: antonia.vuksan@gmail.com

Unaprijed hvala na uloženom trudu i vremenu!

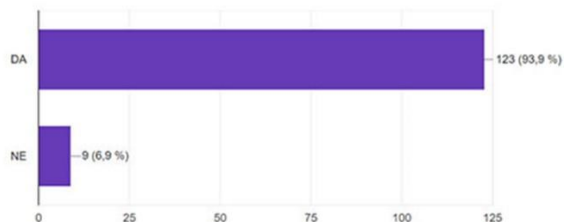
*Required

Slika 1: Uvod u anketna pitanja

Spol
131 odgovor

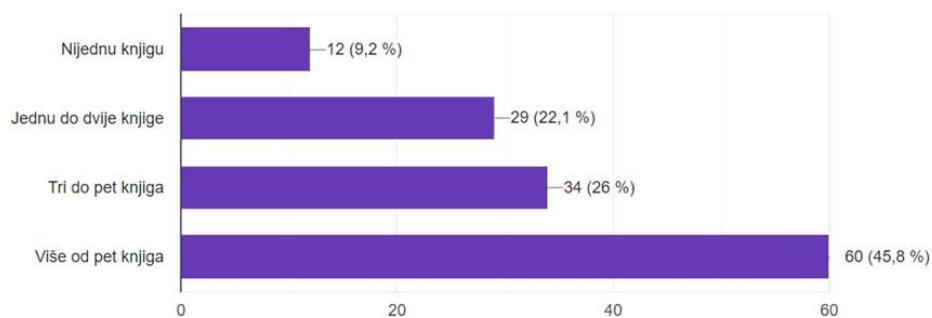
Imaš li brata ili sestru (ili oboje)?
131 odgovor

Slika 2: Rezultati na pitanja 1. i 4.

Tijekom ove školske godine pročitao/la sam:

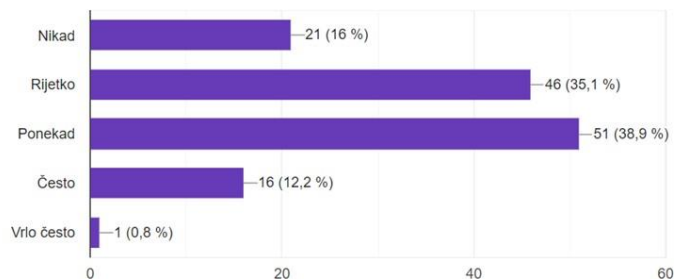
131 odgovor

Slika 3: Rezultat na pitanje o čitanju

Čitaju li tvoji članovi obitelji u slobodno vrijeme?

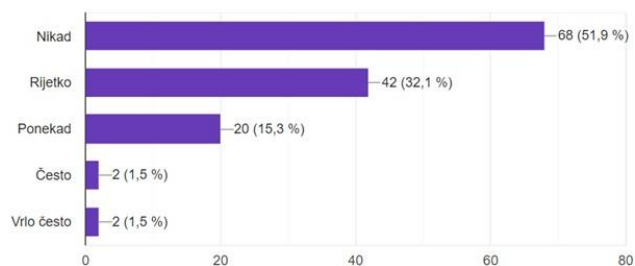
131 odgovor

Slika 4: Rezultati na pitanju o čitanju roditelja u slobodno vrijeme

Čitaju li tvoji članovi obitelji knjige online?

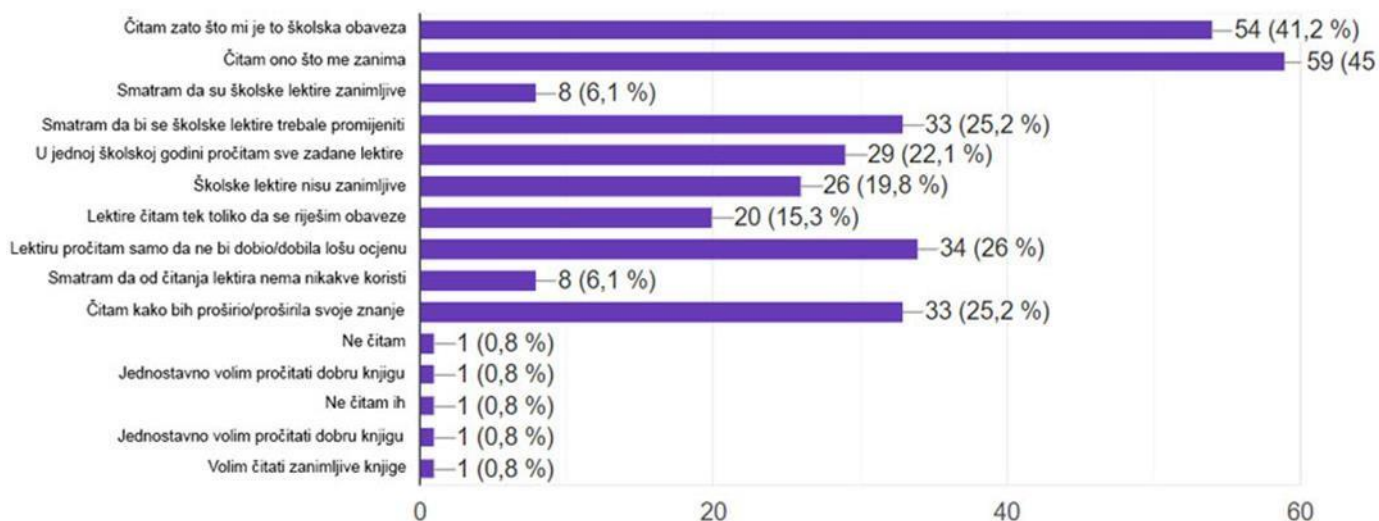
131 odgovor

Slika 5: Rezultat na pitanje o online čitanju

Označi razlog zbog kojeg najčešće čitaš, a ako ne možeš označiti ništa od ponuđenog, svoj odgovor dopiši na crtu na kraju.

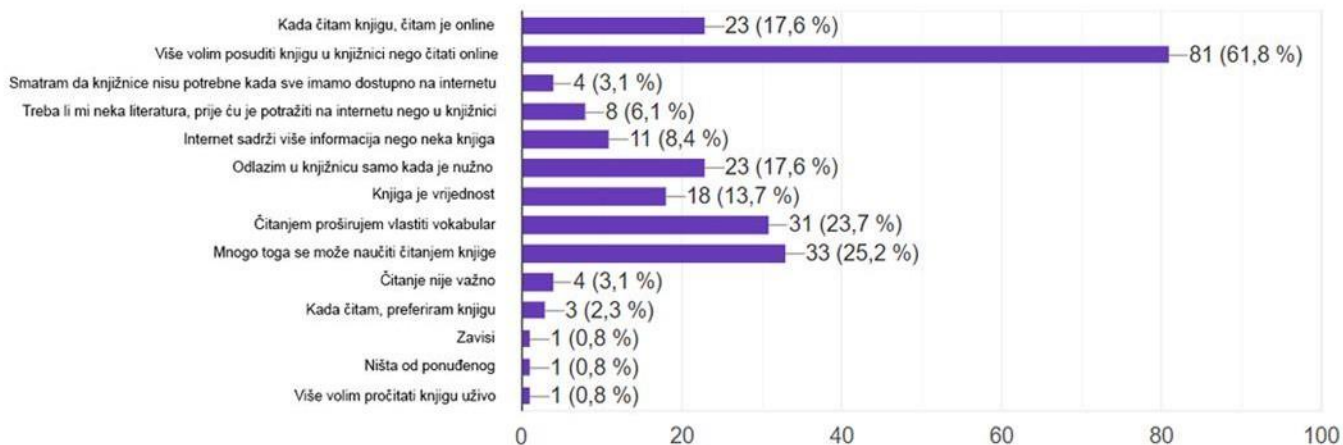
131 odgovor

Slika 6: Rezultat o razlogu čitanja

Označi u kojem obliku najčešće čitaš književnost, a ako ne možeš označiti ništa od ponuđenog, svoj odgovor napiši na crtu na kraju.

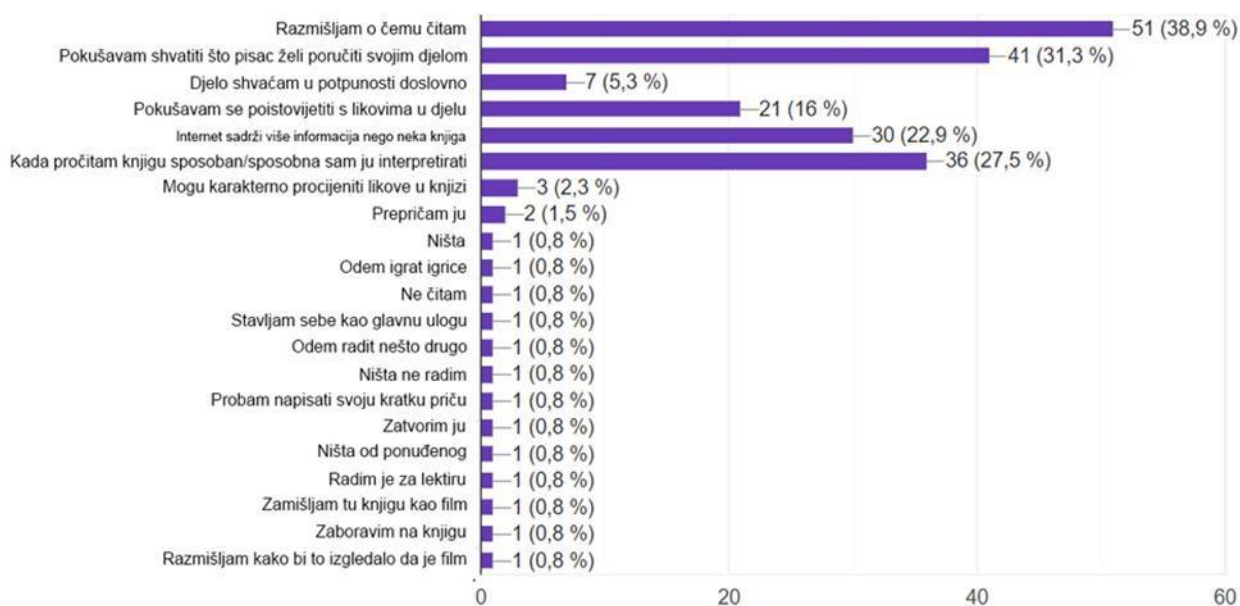
131 odgovor

Slika 7: Oblik čitanja književnosti

Označi što najčešće radiš nakon što pročitaš knjigu, a ako ne možeš označiti ništa od ponuđenog, svoj odgovor dopiši na crtu na kraju.

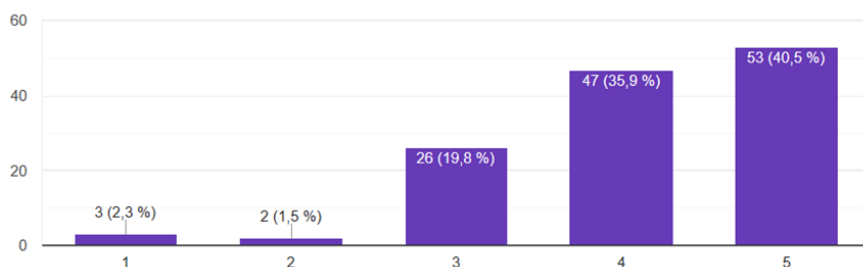
131 odgovor

Slika 8: Bit čitanja

1. Čitanje je korisno

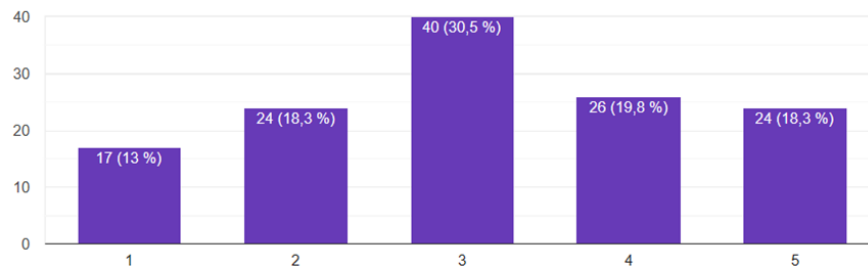
131 odgovor

Slika 9: Čitanje je korisno

2. Volim čitati.

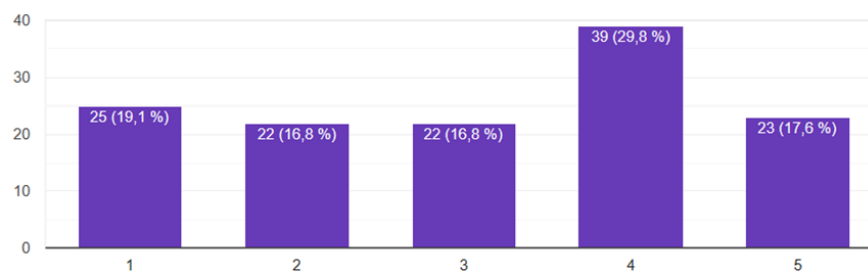
131 odgovor

Slika 10: Volim čitati

3. Čitam samo ono što moram.

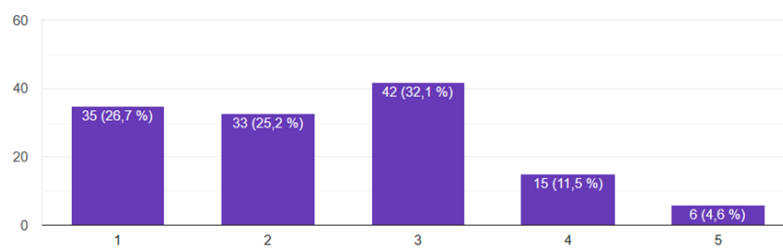
131 odgovor

Slika 11: Čitam ono što moram

4. Mislim da je čitanje dosadno i naporno.

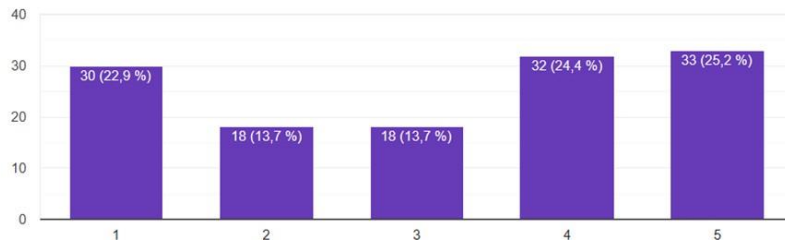
131 odgovor

Slika 12: Mišljenje o čitanju

5. U slobodno vrijeme čitam knjige koje me zanimaju.

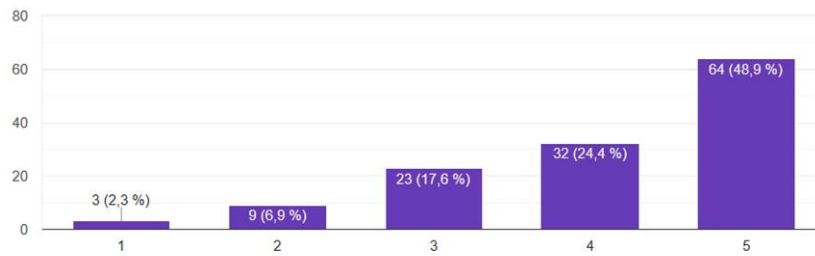
131 odgovor

Slika 13: Zanimanje za knjige

6. Čitanje obogaćuje moj rječnik i moje znanje.

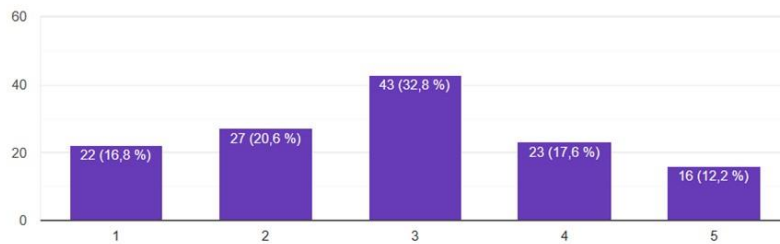
131 odgovor

Slika 14: Čitanje obogaćuje naše znanje

7. Redovito posuđujem knjige u knjižnici.

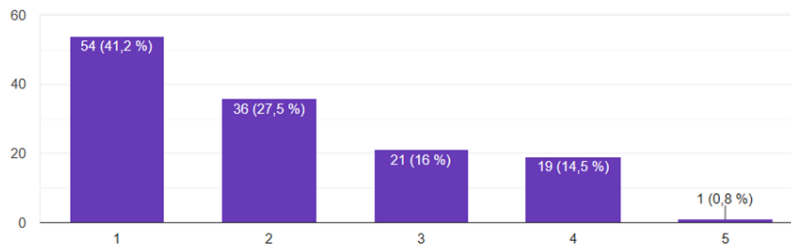
131 odgovor

Slika 15: Redovito posuđujem knjige u knjižnici

8. Čitam samo online tekstove.

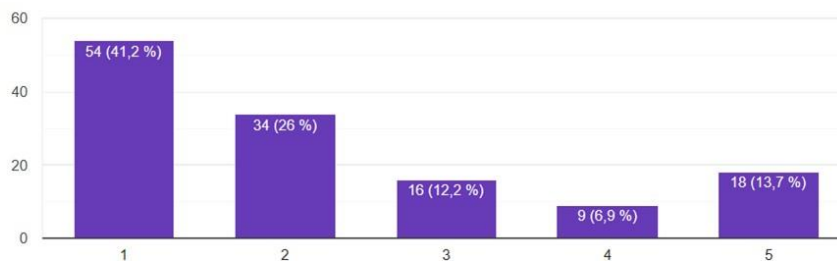
131 odgovor

Slika 16: Čitam samo online tekstove

9. Volim čitati neku zabavnu knjigu prije spavanja.

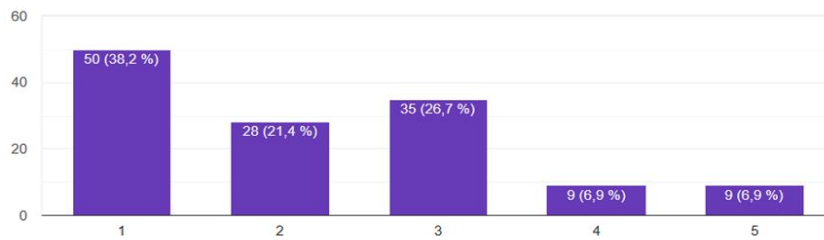
131 odgovor

Slika 17: Čitanje prije spavanja

10. Čitanje lektira nema smisla ni koristi.

131 odgovor

Slika 18: Lektire su korisne